

2016

ÅRSREDOVISNING

Livrustkammaren och Skoklosters slott
med Stiftelsen Hallwylska museet

Skoklosters slotts unga besökare provar på prakt och makt.

Foto: Jens Mohr, Erik Lernerstål och Helena Bonnevier, LSH, om inte annat anges.

Innehåll

5	Överintendentens kommentar
6	Vision och strategi – myndighetens utveckling
7	Myndigheten som arbetsplats
9	Samverkan, samarbete och samordning
11	Publik och tillgänglighet
13	Livrustkammarens besöksutveckling
14	Skoklosters slotts besöksutveckling
15	Hallwylska museets besöksutveckling
16	Tillgänglighet
17	Myndighetens prestationer
19	Samlingskontroll
22	Tillfälliga utställningar
24	Pedagogiska tjänster
28	Forskning och utveckling
30	Övrig väsentlig information
30	Lokalförsörjning
31	Inköp och efterlevnad LOU
31	Externa finansieringskällor
33	Ekonomisk redovisning
33	Resultaträkning
34	Balansräkning
36	Anslagsredovisning
37	Tilläggsupplysningar och noter
42	Sammanställning över väsentliga uppgifter

Livrustkammaren

Hallwylska museet

Skoklosters slott

Överintendentens kommentar

När årets verksamhet summeras bedömer jag att Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet (LSH) återigen har gjort ett mycket bra resultat med god kvalitet. Målen i instruktion och regleringsbrev uppfylldes och LSH:s målsättningar nåddes. Två av regeringens initiativ har särskilt påverkat året vid myndigheten: införandet av fri entré och förslaget om att LSH ska gå samman med Statens historiska museer (SHMM).

Fri entré till museerna har gett effekter, inte minst har besöksantalet ökat stort. Då LSH:s tre museer finns i skilda lokaler och har olika förutsättningar för att såväl bedriva verksamhet som för att räkna besökare, gjordes ett omställningsarbete inför året för att nå och möta både fler och nya besökare. Främst gjordes satsningar på värdskap och fler pedagogiska valmöjligheter. Satsningen föll väl ut – anläggningsbesökarna, d v s samtliga som kommer till museianläggningarna, ökade med 49% till drygt 800 000 besökare. Trots viss trängsel och tidvis långa köer visar publikundersökningarna att 97% (94%) var nöjda eller mycket nöjda med museibesöken. Hela 45% besökte museerna för första gången och bland verksamhetsbesökarna ökade barn och unga med 54%. Fri entré har medfört behov av fler medarbetare då, förutom i det publika mötet, vård av museimiljöerna har krävt utökade resurser. Två av museerna drivs i kulturhistorisk miljö, där tillgänglighet varit i extra fokus för att kunna bredda målgrupperna.

I maj presenterade Kulturdepartementet förslaget om ett samgående mellan LSH och SHMM. Genom att samla uppgiften att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia avser regeringen att skapa en stark aktör och en brett förankrad kunskapsinstitution, vars verksamhet kan bli en inspiration för museisektorn. Formellt innebär förslaget att LSH inordnas i SHMM, men då det handlar om två framgångsrika verksamheter föreslås förändringen utifrån utgångspunkten att det är två jämställda aktörer. Samtliga medarbetare har deltagit i analysen av vad detta kan innebära. I LSH:s ställningstagande ses ett nytt starkt sammanhang som en fördel, förutsatt att museerna även fortsättningsvis kan utvecklas med separata profiler mot publiken.

Efter snart nio år närmar jag mig slutet på förordnandet som överintendent och ser att LSH ligger i framkant inom flertalet områden. Verksamheten når många och olika målgrupper samt är ledande inom områden som digitalisering och kommunikation via sociala medier, alltid med en stark kärna av gedigen kunskap och med samlingar utan motsvarighet. Den kreativa verksamheten stöttas av fastställda rutiner och arbetsprocesser, en stabil ekonomi och god administrativ ordning. De kompetenta och driftiga medarbetarna har utvecklat verksamheten till dess framgångsrika läge och är redo att ta ytterligare steg. All verksamhet LSH bedriver görs till nytta för samhället och jag riktar ett stort tack till alla medarbetare och samarbetspartners!

Magnus Hagberg
ÖVERINTENDENT

Vision 2017 – myndighetens utveckling

LSH antog inför år 2015 ett samlat dokument för myndigheten, *Vision 2017*, med värdegrund och strategi för perioden 2015–2017. Vid verksamhetsplaneringen inför 2016 togs ytterligare steg för att förverkliga visionen genom att all aktivitetsplanering utgick från strategins åtta särskilt prioriterade områden. Dessa områden har betydande påverkan på flera delar av verksamheten under kommande år, då de omsätter vision och strategi till verksamhet. Många av de redovisade resultaten i denna årsredovisning är också präglade av arbetet med att omsätta vision och strategi.

I maj 2016 lade regeringen fram Promemorian *En musei-myndighet för hela den historiska utvecklingen i Sverige* (KU2016/01365/KL). I den föreslås att LSH:s verksamhet inordnas i myndigheten Statens historiska museer vid årsskiftet 2018. Det beskedet medförde att årets fokus på visionsarbetet har fått stå tillbaka något. Tid och resurser har istället avsatts i arbetet inför ett eventuellt samgående med Statens historiska museer och medarbetarna har deltagit i processen att skapa underlag till LSH:s remissvar på förslaget samt att diskutera vad ett samgående mellan de två myndigheterna skulle kunna innebära för verksamhetens fortsatta utveckling.

I december 2016 överlämnade regeringen remissen *Kulturarvspolitik* (KU2016/02758/RS) till Lagrådet, där förslaget om samgående ytterligare tydliggjordes. Regeringen avser att de uppgifter de båda myndigheterna har idag samlas i en myndighet, vilken även ges ett utökat uppdrag och med uppgiften att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia. LSH har under året påbörjat arbetet med förberedelser för att kunna genomföra ett bra samgående.

LSH:s visionsbaserade värdegrund

Vi arbetar för alla människors lika värde och bidrar till en demokratisk samhällsutveckling.

Genom mångfald möjliggör vi mötet med fler och olika människor. Med kunskap och olika perspektiv, på såväl det förgångna som samtiden, visar vi att det går att förändra samhället.

2017 ska verksamheten

- uppfattas som inbjudande, händelserik och dynamisk
- ta en självklar plats i samhällets kunskapsutveckling
- präglas av en öppenhet för delaktighet och medskapande

Strategi

1. Vår verksamhet ska vara tillgänglig för alla. Vi river hindren!
2. Med en nyfiken och utforskande dialog skapar vi relationer som breddar och fördjupar verksamheten. Vi söker samarbeten som kompletterar!
3. I samverkan producerar och kommunicerar vi kunskap. Delad kunskap är ökad kunskap!
4. Med fler och nya perspektiv gör vi våra berättelser mer angelägna. Vi vågar mer och når fler!
5. Med besökarna i centrum utvecklar vi vårt värdskap och museerna som offentliga rum.
6. Vi stimulerar till livslångt lärande och använder olika lärtilar. Genom att aktivera flera sinnen, engagera och beröra skapar vi upplevelser.
7. Vi brukar och kommunicerar våra samlingar och miljöer. Ett använt kulturarv blir ett angeläget kulturarv!
8. Vi bevarar effektivt det kulturarv vi förvaltar för nutida och framtida generationer

Vårt interna arbete präglas av

- A. att vi tar stöd i och utvecklar våra gemensamma rutiner och arbetsprocesser för en mer effektiv och kvalitativ verksamhet.
- B. att vi utvecklar medarbetarskap och ledarskap för att bättre kunna ta ansvar för verksamhetens delar och helhet. Tillsammans tar vi ansvar för en arbetsmiljö med ständiga förbättringar.
- C. att vi har en god stabil ekonomi.
- D. att vi respekterar varandra, litar på varandras kompetenser och välvilja att ta ansvar för verksamheten. Med tydlig *kommunikation* skapar vi *acceptans* för varandra. Vår trygghet finns i känslan av att vara uppskattade och behövda på arbetsplatsen. Med lite självdistans och *humor* får vi mod att utvecklas genom att pröva och lära.

Utställningen Renässansmode i papper
anländer till Livrustkammaren.

Myndigheten som arbetsplats

Kompetensinsatser och kompetensöverföring

En kompetensförsörjningsplan togs fram i början av året och gäller för tiden 2016–2018. Kompetensutvecklingen utgår från områden och aktiviteter där verksamheten har behov av utveckling. Däribland ingår att nå nya målgrupper, ökad tillgänglighet, IT-utveckling med ökad digitalisering, blandfinansiering, pedagogisk utveckling, utställningsteknik, omvärldsbevakning och förtydligat medarbetarskap och ledarskap. Chefer och medarbetarrepresentanter från kärnkompetensområden deltog i framtagandet av handlingsplanen.

Under 2016 prioriterades utbildningsinsatser inom IT, ökad tillgänglighet samt medarbetarskap. Ett femtontal medarbetare utbildades i Blå Boken, LSH:s boknings- och faktureringsystem. Medarbetarskap och delaktighet ingick som två delar i ett personalinternat, med fokus på verksamhetsplanering. Utbildningsinsatser för ökad tillgänglighet har genomförts med deltagare från samtliga tre museer.

De olika enheterna har bjudit in föreläsare och andra forskare för intern kompetensutveckling. Ett seminarium med tema Gustav Vasa och Vasatiden samt en heldag på temat 1800-tal och internationella perspektiv har genomförts i Livrustkammaren. Museivårdar och intendenterna med pedagogisk inriktning har deltagit i olika seminarier och workshops på andra museer för att öka insikten

om barn- och ungdomspedagogik. Flera medarbetare och chefer har även deltagit i Sveriges museers vårmöte.

Myndigheten har deltagit i en rad konferenser inom digitaliseringsområdet: EU-konferensen *Ready to Reach out* i Amsterdam, *Museums and the web* i Los Angeles samt på konferenser för nationella och internationella samarbeten mellan museer och Wikimedia-rörelsen. För att studera samlingsdatabaser har studiebesök vid olika danska museer genomförts.

Olika studiebesök har även genomförts som en del i kompetensutvecklingen och för att öka samverkan med intendenterna på andra museer. Exempelvis besöktes Julius Kronbergs ateljé på Skansen liksom museer i Schweiz med kopplingar till Hallwylska museet. Andra studiebesök har varit på Kalmar Slott, Borgholms slott, Solliden och Huseby, Skånelaholm, Lövsstad bruk och Berättarministeriets skrifvarverkstad i Husby. Interna utvecklingsinsatser i kurirutbildning samt forskning och samverkan om museers roll i ett föränderligt samhälle har genomförts. Myndighetens projektledare har deltagit i en intern utbildning och för nyanställda har ett introduktionsprogram utformats och genomförts.

Åldersbalans och antalet anställda

Antalet årsarbetskrafter i LSH uppgick till 64. Tidigare år har årsarbetskraft redovisats exklusive timavlönade med-

En kulturhistorisk arbetsmiljö ger särskilda förutsättningar. Skoklosters slotts praktfulla miljöer saknar uppvärmning och samlingsvården måste göras under den varma delen av året.

arbetare, vilket skulle innebära 59 årsarbetskrafter under 2016 att jämföra med 54 under 2015.

LSH har tillsvidareanställt fler för att minska antalet timavlönade, vilka tidigare i större uträkning bemannat besöksverksamheten under högsäsong. I samband med införandet av fri entré tillsvidareanställdes bl a fler museivårdar. Det gör att medelantalet anställda gick ned till 77 personer (104), då antalet timavlönade minskade till 14% (40%) samtidigt som antalet tillsvidareanställda ökade till 71% (48%). Därutöver var 14% (12%) visstidsanställda.

De månadsavlönade medarbetarnas genomsnittsålder är 47 år, oförändrad i jämförelse med 2015, medan statens snitt i övrigt är 44 år. Skulle timavlönade ingå vore genomsnittsåldern i LSH lägre.

PROCENTUELL FÖRDELNING AV ANSTÄLLDA UTIFRÅN ÅLDERSINTERVALL:

	<35	35-44	45-54	55-65	>65
Samtliga	17%	29%	23%	32%	-
Kvinnor	20%	29%	16%	36%	-
Män	10%	29%	38%	24%	-

Två medarbetare har avgått i pension under året. Under åren 2017–2020 kommer ytterligare 8 personer att uppnå pensionsålder. Totalt har förutom säsongsanställd personal 16 rekryteringar genomförts, flera av dem med anledning av fri entré-reformen som ökat behovet av bemanning.

Under året har 13 personer beretts praktikplats i myndigheten, av dessa har fem personer ingått i regeringsuppdraget att erbjuda praktikplatser för funktionsnedsatta och nyanlända.

Jämställdhet och mångfald

Ett regeringsuppdrag att förbereda och ta emot två kategorier av praktikanter har genomförts. Praktik har erbjudits tre nyanlända personer och två personer med funktionsnedsättning. LSH har även mottagit en ungdom med funktionsnedsättning på praktik inom PRAO. Myndigheten deltog i ett seminarium anordnat av Rättviseförmedlingen för att få inspiration till att nå flera och därmed attrahera en större mångfald av sökanden till lediga tjänster. Relationen antal anställda kvinnor och män har förbättrats de två senaste åren. Med 32% (30%) män och 68% (70%) kvinnor återstår dock arbete med LSH:s strategi för breddad mångfald bland medarbetarna, en aspekt som är styrande vid rekryteringar.

Arbetsmiljö, hälsa och sjukfrånvaro

En större arbetsmiljöinsats, för förbättrat arbetsklimat, med såväl individuell coachning som grupputvecklingsinsats genomfördes under året vid en enhet. Antal medarbetare som använt friskvårdsbidraget är 29 (22), vilket motsvarar 44% (42%) av de anställda. Arbetsmiljökommittén har sammanträtt fem gånger, där såväl strategiska som operativa arbetsmiljöfrågor behandlades.

En trend med minskad korttids- och långtidssjukfrånvaro kan noteras. Sjukfrånvaron uppdelad på ålder visar att gruppen 30–49 år har ökat andelen sjukfrånvaro och gruppen 50 år eller äldre har minskat.

SJUKFRÅNVARO FÖR MYNDIGHETEN

	2016	2015	2014
Sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid, totalt	2,0%	2,2%	2,3%
Sjukfrånvaro, exkl. 60 dagar frånvaro	1,2%	1,6%	1,3%
Jämförelse kön			
Kvinnor	2,0%	2,5%	2,8%
Män	1,7%	1,4%	0,8%
Jämförelse ålder			
50 år–	1,0%	1,9%	1,7%
30–49 år	3,0%	2,5%	2,8%
–29 år	*	*	*

*Gruppen bedöms för liten för att redovisas explicit.

Miljöledning

LSH arbetar för en ständig förbättring av verksamhetens miljöarbete. Det systematiska miljöarbetet utgår från en av myndigheten framtagen och beslutad miljöpolicy. Miljöaspekter som prioriteras är i första hand energiförbrukning, tjänsteresor, avfallshantering samt inköp av varor och tjänster. Under året har strategin att gå över till mer energieffektiva ljuskällor i LED-teknik fortsatt. Myndigheten har vidare infört en modell som ekonomiskt premierar samakning mellan Skoklosters slott och de andra arbetsplatserna. I Naturvårdsverkets senaste utvärdering av statliga myndigheters miljöarbete fick LSH 16 poäng av 22 möjliga. En jämförelse med tidigare år omöjliggörs då Naturvårdsverkets bedömningsskala har ändrats.

Skrivstugan Art+Feminism arrangerades i ett samarbete för att skriva om kvinnor i historien på Wikipedia, då artiklarna har en slående snedfördelning mellan kvinnor och män.

Samverkan, samarbete och samordning

LSH fortsätter att prioritera samverkan, samarbeten och samordning med aktörer som kompletterar myndighetens verksamhet och 2016 uppgick antalet till 274 stycken, vilket är något lägre än 2015 (314 stycken). Internationell samverkan, samarbete och samordning utgör drygt 12% (6%), medan övriga parter fördelar sig på ca 54% (60%) i Stockholmsområdet och 33% (30%) utgör regionala samarbeten. Som samarbete benämns aktiviteter där LSH och part ingått en överenskommelse om ett visst resultat. Dessa kan löpa på lång eller kort sikt och ofta med ett avtal om samarbetet. Samverkan definieras som en mindre formell form, exempelvis nätverk, och samverkan leder ofta till samarbete. När gemensamma funktioner skapas eller delas, redovisas dessa som samordning.

Samverkan

Samverkan sker, som redovisats tidigare år, i flera olika former. Privata och statliga aktörer var den vanligaste samverkansparten, tätt följda av kommunala och övriga aktörer. Fortsatt vanligast är samverkan med andra museer genom professionella forum och nätverk såsom

Samlingsforum, Genus i museer, Forum för utställare, Forskning på museer (FoMu) och centralmuseernas nätverk. I Centralmuseernas nätverk för forsknings- och utvecklingsfrågor (FoU), som innefattar de regionala museer som bedriver forskning, intensifierades arbetet kring ansökningar, forskningspolitiska frågor liksom samverkan med FoMu. Internationella professionsnätverk är centrala för vidgade perspektiv också på kunskapsutveckling avseende kulturarv i Sverige. Flera internationella nätverk och arbetsgrupper finns fortsatt kopplade till kärnverksamheten, och i några fall är LSH:s intenter och konservatorer drivande i dessa.

Samarbete

Antalet samarbeten uppgick till 241 stycken, vilket är en minskning från rekordåret 2015 (270 stycken) men i paritet med åren dessförinnan. Den vanligaste formen av samarbete sker i anslutning till myndighetens utställningsproduktioner. I flera fall har LSH haft externa producenter och curatorer samt samproducerat en utställning med andra museer eller institutioner. Dialogen med externa

Ett antal språkcaféer arrangerades i samarbete med Internationella bekantskaper, där nyanlända och etablerade besökte Livrustkammaren, för att diskutera och fika tillsammans.

parter kring utställningar, publikationer och forskningsprojekt bidrar till nya perspektiv, fördjupning och ökad reflektion. En ökning av samarbeten med utbildningsinstitutioner har skett, och då särskilt kunskapsbyggande aktiviteter och projekt tillsammans med universitet och högskola.

I museernas publika arbete ingår programverksamhet som en betydande del, något som fortsatt utformas tillsammans med externa parter. Livrustkammarens arbete tillsammans med olika ambassader är väl etablerat och under året genomfördes aktiviteter både med Georgiens ambassad som en del i programmet *I råsilketts spår* och med Belgiens ambassad i anslutning till utställningen *Renässansmode i papper*. Hallwylska museet fortsatte sitt samarbete med Berättarministeriet och genomförde för andra året i aktiviteter med Livstycket. *Salong Hallwyl* är ett annat exempel på samarbete, där ett tiotal musikaftnar utformas i samarbete med en extern konsertproducent. Skoklosters slott bygger fortsatt en bred verksamhet med aktörer i Håbo kommun. LSH har ett fortsatt stabilt samarbete kring utlån ur samlingarna både internationellt och regionalt för ökad tillgänglighet och kunskapsupbyggnad. Genom utlånen nådde LSH ytterligare ca 3 miljoner besökare.

Samordning

Omfattningen av samordningen ligger stabil och i paritet med tidigare år, med åtta aktiviteter som syftar till att säkerställa kvalitet och för ökad effektivitet. Samord-

ning skedde fortsatt inom IT-stöd och digitaliseringsfrågor. Inom samlingskontroll präglades samordningen av transporter, men också när det gäller magasinrelaterade frågor. Inom administration och stödverksamhet samordnades fortsatt telefonväxeltjänster och personaladministration med externa parter.

Riddarklubben drog västerut och etablerade ett samarbete med Bohus fästning.

Museibesök ska ge kunskap och upplevelse. Möjlighet till vila och reflektion ges i museimiljöerna, här i utställningen Skönhet för alla i nytt ljus.

Publik och tillgänglighet

Publik

LSH BESÖKARE	2016	2015	2014
Antal anläggningsbesökare	800 225	536 005	452 549
– varav antal verksamhetsbesökare < 19 år	99 669	64 639	64 656

Enligt regeringens beslut infördes fri entré vid museerna i början av året och en stor ökning av antalet besökare kan noteras vid två av myndighetens tre museer, de som är belägna i Stockholm. Utfallet är samstämmigt med den bedömning av effekt som LSH gjorde inför reformens införande. Skoklosters slott är ett besöksmål som oftast bygger på att besöket planeras i förväg samt i hög grad på bilburna besökare. Inför införandet av fri entré arbetade LSH:s museer med omställning av verksamheten för att bemöta fler och nya besökare. Bland annat utökades utbudet av pedagogiska hjälpmedel. Lokalvärden, underhåll och vård av museimiljöerna har också krävt utökade resurser.

Besöksstatistiken är inte helt i paritet mellan åren vilket beror på att Myndigheten för kulturanalys (MYKA) har tagit fram nya metoder 2016 för att skapa jämförbar besöksstatistik mellan museerna/myndigheterna. LSH har anpassat redovisningen utifrån MYKA:s modell, därtill har tidigare års statistik justerats i så hög grad som möjligt för att ge jämförbarhet över tid.

MYKA delar in besökarna i kategorierna anläggnings- och verksamhetsbesökare, de sistnämnda är de som besöker museernas utställningar, miljöer och kärnverksamhet. Anläggningsbesökare inkluderar eventuella restaurang- och cafébesökare samt parker eller annan del av anläggningen. LSH:s tre museilokaler och anläggningar skiljer sig väsentligt åt, vilket gör att sättet att räkna besökare har anpassats utifrån de förutsättningar som råder vid de olika museerna.

LSH kan mäta effekten av fri entré genom anläggningsbesökare, vilket visar en ökning av antalet besökare för året med hela 49%. Anläggningsbesökare har registrerats på motsvarande sätt även tidigare år, förutom de besökare som deltagit i Skoklosters slotts arrangemang i parken. I avsnitten om de tre museerna beskrivs besöksstatistiken mer detaljerat.

Så räknas besökare 2016

LIVRUSTKAMMAREN

Anläggningsbesökare:

- anläggningen består av museet samt museibutiken
- räknas med besöksräknare, samma teknik som tidigare år (sensor)

Utöver museibesökarna tillkommer de många digitala besökarna. En 3D-modell av Gustav Vasas hjälm har rönt stor uppmärksamhet.

- stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räknandet
- medarbetare räknas bort från totalsumman

Verksamhetsbesökare:

- barn och unga under 19 år registreras i kassasystemet
- övriga verksamhetsbesökare har ej registrerats manuellt p g a logistik och stor publiktillströmning

SKOKLOSTERS SLOTT

Anläggningsbesökare:

- anläggningen består av slottet/museet med café och museibutik samt parken
- räknas fr o m 2016 med besöksräknande kameror
- medarbetare räknas bort från totalsumman

Verksamhetsbesökare:

- barn och unga under 19 år registreras kassasystemet
- övriga verksamhetsbesökare har registrerats via besöksräknare i museets entré
- stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räknandet

HALLWYLSKA MUSEET

Anläggningsbesökare:

- anläggningen består av palatset/museet, museibutik och palatsetgården med restaurang under sommarhalvåret och andra arrangemang under övrig tid
- räknas som tidigare med besöksräknare, dock med ny teknisk utrustning fr o m 2016 i form av en besöksräknande kamera
- medarbetare räknas bort från totalsumman
- stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räknandet

Verksamhetsbesökare:

- samtliga besökare registreras i kassasystemet, barn och unga särskiljs

Publikundersökningar

LSH PUBLIKUNDERSÖKNING	2016	2015	2014
Fördelning män & kvinnor*			
Kvinnor	60%	57%	63%
Män	39%	42%	36%
KVALITETSMÅTT			
nöjda el mycket nöjda besökare*	97%	94%	94%

* Uppgifterna hämtas från MYKA:s publikundersökning 2016.

1% utan angivet kön

Med tanke på att såväl Livrustkammaren som Hallwylska museet blev enormt välbesökta fanns risken att kvaliteten på besöket, mätt genom nöjdhetsgrad, skulle sjunka. Fler museivärdar anställdes i en satsning på bra bemötande av samtliga besökare och graden av nöjdhet ökade till 97% (94% år 2015).

De publikundersökningar som utförts med stöd från MYKA visar hur museerna påverkats av fri entré-reformen. Det framgår att nästan 45% var förstagångsbesökare vid LSH:s museer. Hela 47% av besökarna framstår dock som museivana då de uppger att de besökt ett till tre museer de senaste 12 månaderna (43% år 2015). Besökarna med eftergymnasial utbildning ökade från 2015 års 60% till 67%.

Besökarnas geografiska hemvist har förändrats, de från Europa och övriga världen har minskat, medan de nordiska besökarna har ökat något. Besökare som kommer från kommunen har minskat marginellt, medan de som kommer från övriga länet ökade till 16% (13%). Besökare från övriga Sverige sjönk till 39% (46%). År 2016 utgjordes besökarna av 60% (57%) kvinnor och 39% (42%) män (1% utan angivet kön), vilket innebär att relationen mellan män och kvinnor var mindre jämställd än under 2015. Vid jämförelse över ett antal år är det dock tydligt att LSH:s besöksmönster ofta uppvisat en fördelning som påminner om 2016. Publikundersökningens andel besökare per åldersgrupp visar att en grupp mer än fördubblats, nämligen den prioriterade målgruppen barn och unga mellan 0-18 år.

Årets stora utställning i Livrustkammaren var *Renässansmode i papper*.

Livrustkammarens besöksutveckling

BESÖKARE	2016	2015	2014
Antal anläggningsbesökare	454 670	270 269	288 659
Fördelning män & kvinnor*			
kvinnor	58%	51%	56%
män	41%	45%	43%
antal barn & unga <19 år	81 658	49 792	49 939
KVALITETSMÅTT			
nöjda el. mycket nöjda besökare*	97%	95%	97%

* Uppgifterna hämtas från MYKA:s publikundersökning 2016.
1% utan angivet kön.

I februari 2016 infördes fri entré i Livrustkammaren, vilket ledde till besöksrekord. Antalet besökare ökade för hela året med nästan 70% och vissa månader har antalet varit mer än dubbelt så stort som föregående år. I Livrustkammaren har inte varje besökare kunnat registreras manuellt, då tillströmningen varit mycket stor. Det gör att

museet enbart kan redovisa anläggningsbesökare, men då det inte finns vare sig café, restaurang eller något annat än museiverksamhet i anläggningen ger det ändå en god bild av det ökade antalet museibesökare.

Under året har museet satsat på just det publika mottagandet, med bland annat förstärkta personalresurser i de publika miljöerna. För att få ut det mesta möjliga av besöket är det viktigt att alla får ett bra välkomnande och god information, varför fler museivärddar har anställts. På grund av de begränsade lokalerna nådde vi under de mest välbesökta månaderna upp till maxantalet besökare, med hänsyn tagen till logistik, säkerhet och museiupplevelsen. Glädjande nog har besökarna trots trängsel varit fortsatt nöjda, andelen nöjda och mycket nöjda ökade t o m från 95% till 97%.

Livrustkammaren förändrade en del i utbud och prissättning i samband med fri entré. Bland annat avgiftsbelades dagens visning, medan den tidigare ingick i entrébiljetten. Detta ledde till att färre personer gick med på dagens visning, trots det stora besöksantalet. De bokade skolgrupperna var ungefär lika många som tidigare, medan skolor som gick på egen hand ökade. Många ville ha med sig ett minne från museibesöket hem, vilket ledde till att försäljningen i museibutiken ökade under året. Antalet barn och unga, registrerade manuellt i entrén, ökade från knappt 50 000 till nästan 82 000, d v s med 65%, vilket ligger i linje med ökningen av det totala antalet besökare enligt räknaren.

Andelen män och kvinnor var något mer ojämn än föregående år, med 58% kvinnor och 41% män (54% respektive 45%), vilket möjligen kan förklaras av att årets stora utställning *Renässansmode i papper* särskilt tycks ha lockat kvinnor. 31% av besökarna i museet var där för första gången, vilket tyder på att fri entré delvis lockat nya besökare.

Sammantaget kan jag med glädje konstatera att antalet besökare i museet ökat mycket stort, samtidigt som kvaliteten på verksamheten har kunnat bibehållas. Det är oerhört roligt att så många vill komma till Livrustkammaren och att fri entré så påtagligt lett till fler och nya besökare.

Malin Grundberg

MUSEICHEF LIVRUSTKAMMAREN

*Skoklosters slotts sommarutställning
Prakt och makt gjordes i samarbete
med Jönköpings läns museum.*

Fri entré infördes och inför detta utvecklades de pedagogiska valmöjligheterna. Bland annat utgavs en ny vägledning med lättöverskådliga kartor över miljöerna för de besökare som ser slottet på egen hand. Våningarna bemannas av museivårdar och slottet visas även med guide. Fri entré har inte påverkat antalet besökare nämnvärt. Verksamhetsbesökare, dvs de som tagit del av slottets utställningar och miljöer, har under 2016 inte räknats manuellt utan med elektroniska räknare. Tidigare år har besöksräkningen i slottet också inkluderat cafégäster, som från 2016 är en del av anläggningsbesökarna. För första gången har anläggningsbesökare räknats, dvs alla besökare till hela besöksområdet Skoklosters slott. Detta skiljer sig åt från tidigare år då besökare till de större arrangemangen i slottsparken inte räknades in. Slottsparken är idag en viktig del av museiverksamheten med många aktiviteter och för verksamheten viktiga samarbeten med regionala aktörer. Där arrangeras t ex firande av nationaldagen och tornerspel med medeltida marknad.

En verksamhetsutveckling har fortsatt med målsättningen att kunna erbjuda aktiviteter under större delen av året och därmed förlänga säsongen, trots att slottet till största delen saknar el och värme. För första gången hölls öppet under sportlovet, vilket blev mycket välbesökt. Trots ytterligare satsning på barn och unga ökade inte antalet barn för året. Genom öppnandet av en ny permanent utställning på entréplanet, med ett urval av samlingarnas främsta föremål, blev berättelsen om slottet mer tillgänglig. Utställningen om familjen Brahe, *Prakt och makt*, visades och berättade om hur stormaktstidens ledande män och kvinnor ville framstå inför omvärlden.

Publikundersökningen visar att museibesöken uppskattas, de nöjda eller mycket nöjda ökade till drygt 95%, en ökning med 3%. Fördelning mellan kvinnor och män är 55% (53%) respektive 44% (46%), vilket är något mindre jämförd fördelning än under 2015 men i paritet med 2014. Enligt publikundersökningen var 50% nya besökare.

Jag bedömer att 2016 var ett bra år för Skoklosters slott, där vi nu för första gången kunnat få en bättre helhetsbild av det totala antalet besökare som har kommit till besöksområdet. Tillgängligheten har ökat genom öppnandet av utställningen på bottenvåningen och nöjdheten bland besökarna har ökat.

Rebecka Enhörning

MUSEICHEF SKOKLOSTERS SLOTT

Skoklosters slotts besöksutveckling

BESÖKARE	2016	2015	2014
Antal besökare (enl tidigare definition)		72 099	69 140
Antal anläggningsbesökare	91 169		
Antal verksamhetsbesökare	60 685		
Fördelning män & kvinnor*			
kvinnor	55%	53%	56%
män	44%	46%	44%
antal barn & unga <19 år	6 155	6 180	6 330
KVALITETSMÅTT			
nöjda el. mycket nöjda besökare*	95%	92%	92%

* Uppgifterna hämtas från MYKA:s publikundersökning 2016.
1% utan angivet kön.

I Hallwylska museets utställning Konfktion hade arkitekturen i Euro-sedlarna omvandlats till skulpturer av socker.

Hallwylska museets besöksutveckling

BESÖKARE	2016	2015	2014
Antal anläggningsbesökare	254 386	193 637	94 750
Antal verksamhetsbesökare	101 462	59 512	55 058
Fördelning män & kvinnor*			
kvinnor	65%	68%	78%
män	34%	30%	22%
antal barn & unga <19 år	11 856	8 667	8 387
KVALITETSMÅTT			
nöjda el. mycket nöjda besökare*	99%	96%	94%

* Uppgifterna hämtas från MYKA:s publikundersökning 2016.
1% utan angivet kön.

Att införa fri entré i ett hus som ursprungligen inte är byggt som ett museum är en utmaning. Logistiken i lokalerna liksom rutinerna kring välkommandet har utvecklats ytterligare och varje besökare registreras manuellt i kassasystemet. Detta säkerställer statistiken kring verk-

samhetsbesökare, men ger också möjlighet till ett personligt och gott bemötande samt god information om valmöjligheter och pågående aktiviteter i museet. För tredje året i rad mottogs utmärkelsen "Bästa personalen" i en undersökning där man värderar service, bemötande och kunskap bland personalen på Stockholms museer.

För att nå fler målgrupper erbjöds högst varierad verksamhet med ett brett utbud av pedagogiska aktiviteter som riktar sig till såväl förstagångsbesökare som till dem som vill ha mer fördjupade kunskaper om museet samt erbjöds verksamhet i alternativa format för personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Antalet pedagogiska tjänster ökade med 22% och antalet besökare som deltog i visningar och övriga pedagogiska aktiviteter ökade med 32% eller med närmare 14 000 personer. För att tillmötesgå ökad efterfrågan har museet haft utökade öppettider samt erbjudit hela 17 guidade visningar per dag under juli och augusti. Antalet barn och unga som besökte museet ökade med hela 37%, ett fantastiskt resultat.

Museet hade ett utställningsprogram som riktade sig till flera sinsemellan olika målgrupper och som behandlade vitt skilda ämnen inom konst- och kulturhistoria. Tre av årets fyra utställningar har genomförts i samarbete med externa aktörer, vilket har genererat nya kontaktytor för museet. Antalet besökare som tog del av verksamheten ökade med drygt 70%. Museet fortsatte samarbetet med en extern restauratör som bedrev uppskattad restaurangverksamhet ute på palatsgården. Antalet besökare till hela anläggningen, d v s serveringen, museet och palatsgården, ökade med ca 31% eller med drygt 60 000 besökare.

Publikundersökningen ger ett kvitto på hur besökarna värdesätter sin besöksupplevelse. Närmare 99% var nöjda eller mycket nöjda, vilket är en ökning med 3%, detta trots att det tidvis varit lång kö framför museets entré. Knappt 47% av besökarna kom till museet för första gången och andelen män har ökat från 30% till 34%.

Jag bedömer att 2016 var ett av de mest framgångsrika i museets snart 80-åriga historia sett både till antalet besökare, nöjdhet bland besökarna och ökningen av deltagandet i den pedagogiska verksamheten.

Heli Haapasalo

MUSEICHEF HALLWYLSKA MUSEET

På Skoklosters slott har ledstänger "smugits in" i den barocka miljön för att ge bättre tillgänglighet.

Tillgänglighet

Ökad tillgänglighet är ett av myndighetens prioriterade strategiska områden som syftar till att riva de hinder som försvårar eller omöjliggör deltagande i museernas verksamhet. Arbetet gäller såväl den fysiska miljön som att öka det digitala utbudet samt att anpassa verksamheten så att den kan komma flera till gagn.

Livrustkammaren, som har god fysisk tillgänglighet, har arbetat med att tillgängliggöra verksamheten i än större omfattning genom att erbjuda visningar som riktar sig till personer med olika funktionsnedsättningar, t ex genom bl a syn- och teckentolkade visningar samt projektet *Möten med minnen*, där personer med olika demenssjukdomar är målgruppen. Vidare ombads en person med fysisk funktionsnedsättning att medverka under produktionen av årets tillfälliga barnutställning för att ur ett tillgänglighetsperspektiv kunna förebygga och avhjälpa eventuella svårigheter. För nyanlända har museet erbjudit avgiftsfria SFI-visningar.

Skoklosters slott har genom *Slottets skatter*, en basutställning förlagd till bottenvåningen med full fysisk tillgänglighet, skapat möjligheter för fler att se utvalda sk highlight-föremål. Föremål som har 3D-fotograferats kan upplevas taktilt i utställningen och filmer visas från våningens miljöer. Fastigheten saknar hiss och några av trapphusen som leder till visningsvåningen i slottet har nu försetts med ledstänger.

Hallwylska palatset byggdes precis som Skoklosters slott som en privatbostad. I den kulturmiljö Hallwylska museet idag driver verksamheten i finns omfattande fysiska hinder. För att öka den fysiska tillgängligheten har en konsult anlåtats med uppdrag att kartlägga hur lokalerna ska kunna bli mer åtkomliga för fler. Utredningen kommer att resultera i en handlingsplan. Museet arbetar

även med att erbjuda anpassade visningar, t ex för hörsel- och synskadade, liksom visningar inom projektet *Möten med minnen*. En introduktionsfilm till museet har tagits fram för att tillgängliggöra verksamheten för dem som inte kan uppleva den fysiska miljön i museet i allmänhet och dramavisningarna i synnerhet.

Det digitala utbudet i form av utställningar och fördjupningar har ökat under året och fler sökbara samlingsposter i databasen har försetts med en högkvalitativ bild. De digitala samlingarna finns tillgängliga för såväl regional som internationell användning på myndighetens webbplats, genom K-samsök, Wikimedia Commons, Europeana m fl digitala arenor. Myndigheten arbetar strategiskt med att översätta såväl information om samlingarna som digitala utställningar till andra språk och publicera dem genom Google och Europeana för att nå fler och olika grupper av människor.

Under året har LSH publicerat merparten av all information ur myndighetens gemensamma samlingsdatabas i så kallat råformat på webbplattformen GitHub. Det innebär att användarna själva kan ladda ned och vidareanvända informationen som öppen data. Till den publicerade informationen finns även en översiktlig dokumentation som beskriver vad varje datakälla innehåller och hur olika informationsdelar kan kopplas samman. LSH har också infört en sida på myndighetens webbplats som synliggör myndighetens öppna dataresurser. Detta i enlighet med E-delegationens rekommendation om en sk PSI-sida.

Myndighetens partsgemensamma kompetensmedel satsades delvis på att öka kunskapen kring grundläggande bestämmelser och tillgänglighetsanpassning av lokaler. Sex personer deltog i en utbildning i ämnet och ytterligare två personer i temat tillgänglighet.

Myndighetens prestationer

I Förordning (2007:1195) med instruktion uppdras åt LSH att bedriva museiverksamhet. För att säkerställa att detta görs på ett kvalitativt och korrekt sätt har en struktur utvecklats som ligger till grund för hur arbetet bedrivs vid myndigheten. Verksamhetsstrukturen utgör även möjlighet att utveckla de kvalitativa aspekter som är formulerade av LSH utifrån instruktionen, såsom resultat-kvalitet (d v s vad/vilken prestation som uppnås), processkvalitet (d v s hur en verksamhet eller tjänst utförs) samt strukturkvalitet (d v s säkerställande att samtliga medarbetare är informerade om och införstådda t ex med myndighetens vision och strategi). Internt kompletteras dessa med fastställda arbetsprocesser och rutiner som säkerställer att önskat resultat uppnås. LSH arbetar kontinuerligt med att utveckla och förbättra metoder för kvalitetsuppföljning i det interna arbetet genom bland annat utvärdering och uppföljning av projektmodell, processer och rutiner, m m. I årsredovisningen redovisas myndighetens prestationer enligt krav i förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt mål och återrapporteringskrav i regleringsbrev. För verksamhetens totala intäkter och kostnader hänvisas till resultaträkningen.

Definition av kvalitet i verksamheten

LSH arbetar övergripande med kvalitativa aspekter i verksamheten, alltifrån planering och inköp till färdigt resultat och utvärdering. Arbetet tar avstamp i den vision och strategi som LSH arbetar utifrån och som ger riktning för verksamheten.

Resultat-kvalitet

Myndigheten har en indelning för hela verksamheten; museiverksamhet. Verksamhetens resultat redovisas i fyra prestationsgränar: *samlingskontroll, tillfälliga utställningar, pedagogiska tjänster samt forskning och utveckling*. Att mäta kvalitet är en komplex uppgift, men för att kontinuerligt

kunna följa, arbeta med och utveckla såväl verksamhet som metoder för mätning och bedömning har LSH definierat flera olika aspekter som mått på kvalitet, vilka följs kontinuerligt. Detta gäller t ex kundnöjdhet, antal besökare, samlingarnas bevarande och tillgänglighet, digital tillgänglighet, m m.

De direkta kostnader som uppstår budgeteras, fördelas och återredovisas så långt möjligt på respektive prestation för att möjliggöra en så rättvisande bedömning som det går. De gemensamma kostnaderna (såsom ledningsstöd och administration, m m) fördelas schablonmässigt med ett OH-påslag i resultatredovisningen på respektive prestation. Detta då såväl gemensamma kostnader som prestationer är myndighetsövergripande varför svårigheter uppstår att rättvisande fördela och kvalitativt säkerställa hur stor del av de gemensamma kostnaderna som härrör från respektive enskild prestation. För året har tabellerna i redovisningen utvecklats ytterligare i syfte att än tydligare redovisa den totala kostnaden för respektive prestation. För jämförbarhetens skull redovisas även kostnaden enligt tidigare beräkning i respektive tabell.

För prestationen *tillfälliga utställningar* bedrivs arbetet i projektform och verksamheten pågår vanligtvis över flera år, varför resultaten redovisas först det år en utställning öppnas för publik. I de prestationer där kvalitet är mätbar redovisas kvalitetsmått ihop med resultatet. Exempelvis i prestationen *samlingskontroll* definieras kvalitet i hur goda förutsättningarna är för bevarande av förvarade samlingar samt hur väl katalogiserade och tillgängliga de är. Även ordningen i samlingen ser LSH som ett mått på kvalitet.

LSH arbetar aktivt med att vara lyhört för det omgivande samhället på olika sätt, bl a genom såväl regionalt, nationellt som internationellt samarbete och samverkan, utlån av föremål och kompetensutveckling bland personal. Även den satsning på digital tillgänglighet som myndigheten fokuserat på under en längre tid har medfört att 99%

Skoklosters slott är alltid öppet på Instagram, där följarna uppskattar slottsmiljöerna under olika årstider.

av samlingarna finns fritt tillgängliga och sökbara på internet över hela världen.

Processkvalitet

LSH arbetar i ett antal arbetsprocesser som stödjer ett myndighetsgemensamt arbetssätt. I årsredovisningen fokuseras på kvalitet i prestationerna, medan arbetet med att uppnå god processkvalitet endast omnämns. Arbetet med processkvaliteten består huvudsakligen av att såväl fastställa, uppdatera som att följa arbetsprocesser. Tydliga rutiner beskriver hur de olika momenten i respektive arbetsprocess ska utföras. Processkvalitet i produktionen åstadkoms genom att all produktion följer såväl fastställd arbetsprocess som LSH:s projektmodell med checklistor för exempelvis tillgänglighet, vilket borgar för ett genomtänkt utförande. Inom LSH finns även ett utställningsråd, som tillvaratar olika kompetenser inom myndigheten och som granskar nya utställnings- och projektförslag.

När LSH producerar utställningar sker det enligt en utarbetad projektmodell, som bland annat innehåller framtagning av *förstudie* inklusive målgrupp och budget, *beställning* av utställning med uppsatta mål samt *projektplan*. I projekten ska så många lärtilar som möjligt tillgodoses, checklistan för tillgänglighet ska uppfyllas och ett mångfalds- och jämställdhetsperspektiv ska integreras. Utställningsprojekten utvärderas och resultatet av såväl det interna arbetet som av publikens mottagande sammanställs för att ständigt förbättra verksamheten. Det kan vara komplicerat att mäta kvalitet i utställningar, men modellens mål är att producera och visa utställningar av fortsatt hög kvalitet.

För att ytterligare svara mot besökarnas upplevelse och besöksmönster ingick LSH i ett samarbete med Myndigheten för kulturanalys kring besöks-

undersökningar under 2016. Tidigare års samarbete med Riksutställningar runt besöksenkäter var inriktat mot att mäta besökarnas upplevda kvalitet. Då mätmetoderna delvis skiljer sig åt minskar jämförbarheten mellan år något.

Strukturkvalitet

Genom en tydlig struktur försäkras sig LSH om att medarbetarna är väl informerade om och införstådda med myndighetens vision och strategi och att det myndighetsgemensamma arbetet samt de interna processerna drivs i linje med denna vision. Detta görs genom t ex fastställda riktlinjer för medarbetarsamtal, uppföljning av kompetensbehov, centralisering av viss kompetens för att användas över hela myndigheten, fastställda former för informationsmöten, m m.

Resultatet som uppnådda effekter

Vilka effekter LSH:s prestationer ger, vilka avtryck museerna gör i samhället samt hur väl LSH når de kulturpolitiska målen är mångfacetterade och komplexa frågor. Därför behövs utvärderingar, vilka LSH anser utförs bäst av annan part än utföraren. En utställning eller pedagogisk tjänst med nöjda besökare bör leda till ökat besöksantal och om media agerar, så ökar sannolikheten ytterligare. Goda recensioner tolkas lätt som en kvalitetsstämpel, men långt ifrån alla typer av utställningar, exempelvis de för barn, är av intresse för recensenter. En utställning med högt kunskapsinnehåll och nya infallsvinklar är inte heller någon garanti för stora publikflöden. Med hänsyn till detta kan besöksantalet i ökade volymer enligt LSH inte ses som ett skäligen mått på kvalitet. Istället räknar LSH antal besökare som ett mått på hur stort genomslaget är, hur många och vilka grupper som nås, vilket då är att betrakta som en sk närliggande effekt.

Samlingskontroll

SAMLINGSKONTROLL	2016	2015	2014
Antal samlingsposter (föremål, bild o bok)	92 049	92 285	91 485
Kostnader, tkr	15 413*	10 902	9 833
KVALITETSMÅTT			
Antal samlingsposter förvarade i klimatiserade magasin	34 629	32 568	29 033
Andel samlingsposter förvarade i klimatiserade magasin	38%	35%	32%
Andel samlingsposter förvarade i klimatiserade magasin av totalt antal magasinerade samlingsposter	89%	85%	76%
Andel digitalt tillgängliga samlingsposter sökbara på webb	99%	99%	99%
Andel digitalt tillgängliga med bild	45%	44%	39%

*Fr o m 2016 fördelas verksamhetsgemensamma kostnader på respektive prestation, därav större förändring mellan åren (kostnad enligt tidigare beräkningssätt uppgår till 8 487 tkr).

Myndighetens kvalitetsmått visar vad LSH bedömer som god kvalitet i förvaltningen av samlingarna, med god ordning i såväl register som föremålsförvaring, digital tillgänglighet till samlingarna samt bra magasinförhållanden för bevarande. Årets målsättning inom prestationen uppnåddes huvudsakligen med vissa omprioriteringar. En fortsatt låg accession kombinerat med registervård, som resulterat i digital gallring, medförde att antalet föremålsposter har gått ned till 92 049 (92 285). En föremålspost kan innefatta ett eller flera föremål och är alltså inte antalet enskilda föremål som LSH förvaltar. Gallringen handlade huvudsakligen om s k tomposter i databasen, d v s föremålsposter som upprättats utan att ett föremål kopplats till posten.

Tillgängliga samlingar – digitalisering och utlån

Tillgängligheten till samlingarna är ett prioriterat område och satsningen på digitalisering ökar tillgången till den samling LSH förvaltar. Av föremålsposterna är 99% sökbara via webb, vilket är den högsta kvalitet LSH kan uppnå med hänsyn till upphovsrätt och personuppgiftslagen (PUL). Tillgängligheten till samlingarna skapas liksom tidigare år genom användandet av fler kanaler än LSH:s webb. Under 2016 levererades återigen data för internationell tillgång, föremålsposter och bilder, till Europeana. Tidigare levererades data inom ramen för AthenaPlus-

Tillgängligheten till samlingarna är stor och dessutom ökande. Hela 49 miljoner bildvisningar gjordes under året i det under fria licenser öppna digitala bildarkivet.

projektet som pågick fram till 2015, nu fortsätter leveranserna genom den löpande verksamheten.

Att föremålsposterna förses med högkvalitativ bild ökar tillgängligheten för allmänhet och forskare. En fortsatt satsning på fotografering av samlingarna genomfördes och antalet poster med bild uppgick till 45% (44%) av det totala antalet föremålsposter. Antalet nytagna fotografier av samlingarna nådde i princip det högt uppsatta målet i LSH:s digitaliseringsstrategi med 4 000 bilder per år, med 3 853 nya fotografier av samlingarna. En omprioritering gjordes för att parallellt utveckla användandet av 3D-teknik. LSH har satsat på att utveckla egna metoder för en enkel men kvalitativ 3D-fotografering av föremål genom fotogrammetri och ett flertal 3D-modeller har tillgängliggjorts på webben.

Ett långvarigt digitaliseringsprojekt har nått i mål. Efter närmare tio år har Stiftelsen Föremålsvård digitaliserat LSH:s stora glasnegativsamling. Nu finns över 28 000 glasnegativ tillgängliga i högupplöst, digital form. Bilderna föreställer framför allt Livrustkammarens föremål, men det finns även en del föremåls- och interiörbilder ur andra museisamlingar och dokumentationsbilder som visar kungliga ceremonier. De äldsta bilderna är från 1800-talets slut. Bilderna finns nu att använda via LSH:s webbplats och cirka 10 000 ur samlingen av glasnegativ finns även på Wikimedia Commons. Målet är att samtliga bilder ska finnas sökbara för så många som möjligt. LSH har fortsatt att tillgängliggöra högupplösta bilder under fria licenser på Wikimedia Commons och totalt finns där nu över 45 000 högupplösta bilder från myndigheten.

Under året inventerades nästan 6 600 föremålsposter, därtill konditionsbedömdes och vårdades ett antal tusen föremål.

Utlån

UTLÅN	2016	2015	2014
Totalt antal utlånade föremål	206	203	175
antal internationellt	41	51	30
antal i Stockholm	43	114	111
antal i övriga Sverige	122	38	34
Antal besökare hos låntagarna	2 859 594	2 313 805	1 574 760
Internationellt	393 712	818 877	622 611
Sverige	2 465 882	1 494 928	952 149

Utlån ur samlingarna är ett annat sätt att tillgängliggöra, som gör att föremål exponeras såväl regionalt som internationellt. Lånen var marginellt fler än 2015, men mer omfattande än 2014. Efterfrågan ökade nationellt, medan de internationella utlånen minskade något. Till utlån räknas såväl kortvariga som längre lån, däremot ingår inte föremål som deponerats hos andra museer och institutioner.

Kontrollera och vårda

KONTROLLERA OCH VÅRDA	2016	2015	2014
Antal förvärvade samlingsposter	11	2	25
Antal gallrade samlingsposter	1	14	0
Antal kontrollerade samlingsposter	9 533	21 554	12 232
varav vårdade el. konditionsbedömda	2 777	2 894	3 453
varav konserverade	65	64	73
Andel kontrollerade samlingsposter av totalt antal	10%	23%	13%

Genom att en stickprovsinventering utförs årligen enligt fastställd rutin kontrolleras kvaliteten på ordningen, om föremålen återfinns och att de har rätt placeringsuppgift i samlingsdatabasen. Medarbetare från de enheter som vanligtvis inte hanterar samlingarna genomför granskningen. På så sätt kvalitetssäkras inventeringsprocessen och internt ökar kunskapen om myndighetens ansvar med att förvalta kulturarv.

Stickprovsinventeringen av 170 slumpvis utvalda föremålsposter visade att 168 återfanns varav 167 stycken på

den angivna placeringen. De två saknade föremålen var sedan tidigare noterade som ej återfunna. I ett av dessa fall var den senaste uppgiften om att föremålet var på plats från 1872. Det innebär att 98,8% av föremålsposterna återfanns vid inventeringen, varav 98,3% hade rätt placeringsangivelse, något som LSH ser som mått på hög kvalitet på ordningen i samlingen.

En väsentlig del av effektiv samlingskontroll är inventeringsrutiner för regelbunden genomgång av samlingarna, vilka utfördes enligt stipulerad plan. Totalt inventerades knappt 6 600 föremålsposter, däribland drygt 900 vagnar samt reseutrustning.

De kontrollerade föremålsposterna uppgick till 10% av den totala samlingen, vilket är lägre än tidigare år (23% år 2015). Förklaringen är att under 2015 pågick magasinuppackning efter omflyttningar, vilket var ett arbete som medförde ett ovanligt högt antal kontrollerade föremålsposter.

Både accessionen till och gallringen av museernas samlingar är stabilt låg. Ett föremål, en modell av Skoklosters slott, gallrades då det felaktigt märkts in trots att det inte är ett museiföremål. Antalet borttagna dubletter och tomposter i databasen uppgick till 236. Dessa poster har aldrig varit förknippade med några föremål och skulle inte ha upprättats.

Regelbunden rengöring av föremål och miljöer samt förebyggande vård av dessa sker utifrån långsiktiga vårdplaner som uppdateras varje år. Konditionsbedömningar är ett led i att såväl hålla god kontroll på vårdbehovet som att prioritera vad som ska åtgärdas. Antalet bedömda föremålsposter uppgick under året till 2 777, vilket utgör ett hundratal färre än under 2015. Däremot vårdades eller åtgärdades hela 1 312 föremålsposter, över 500 fler poster än 2015 och nästan dubbelt så många som 2014. Av de föremål som konditionsbedömts har 65 konserverats, vilket är i nivå med tidigare år.

Under 2016 har totalt 11 föremål förvärvats. Till Livrustkammarens samlingar mottogs bl a en färglitografi, ett klippalbum och konfekt från bröllopet mellan Gustaf VI Adolf och prinsessan Margareta. Två föremål som tillhört makarna von Hallwyls chaufför samt en skiss över en hiss har tillförts den Hallwylska samlingen. Samtliga föremål har ett högt kulturhistoriskt värde för samlingarna, men ett ringa ekonomiskt värde.

Samlingskatalogisera

SAMLINGSKATALOGISERA	2016	2015	2014
Antal nyregistrerade samlingsposter	26	1 274	108
Antal bearbetade samlingsposter	18 889	30 816	20 956
Andel bearbetade samlingsposter	21%	33%	23%
Antal katalogiserade samlingsposter	249	1 690	84

Arbetsprocessen styr hur katalogiseringen ska utföras för att bedömas som fullgod. Det krävs såväl bild av föremåls-posten som kontext runt föremålet, varför det finns ett

Borgerskapets bling var temat för en bearbetning av den Hallwylska smyckesamlingen som resulterade i en digital utställning.

antal poster som är registrerade i databasen men inte fullt katalogiserade. En katalogiseringsplan finns för arbetet och följdes under 2016. Arbetet inriktades på föremål som valts ut för Livrustkammarens nya basutställning, inför öppnandet under 2018.

Totalt bearbetades knappt 19 000 av LSH:s föremålsposter, varav 249 katalogiserades. Det är lägre resultat än 2015 då magasinuppackningen medförde en extra koncentration runt uppgiften. Däremot är antal bearbetade föremålsposter i nivå med 2014.

Förvara

FÖRVARA	2016	2015	2014
Antal samlingsposter förvarade i magasin	38 939	38 365	37 969
Antal samlingsposter med förbättrad förvaringsmiljö	1 549	0	1 763

En förvaring med bl a rätt klimat för olika typer av material, avseende de föremål som inte ställs ut eller visas i museimiljöerna, ökar möjligheten till ett mycket långsiktigt bevarande och ses av LSH som ett kvalitetsmått. Förvaringen av LSH:s samlingar skiljer sig på ett plan från många andra museers. Skoklosters slott och Hallwylska museet består av miljöer, där föremålen i mycket hög grad bibehålls i sitt sammanhang och där magasinering inte är eftersträvarsvärd trots att det skulle ge bättre förhållanden för bevarande. En utredning gjordes om det icke klimatiserade textilmagasin som finns på Skoklosters slott, i syfte att i första hand tillgängliggöra föremålen i miljön, alternativt skapa bättre bevarandeförhållanden.

Antalet föremålsposter förvarade i magasin uppgår till knappt 39 000, varav drygt 34 500 förvaras i klimatkontrollerade magasin. Detta innebär att 38% av den totala samlingen finns i klimatiserade magasin, en ökning med 3%, då drygt 1 500 föremålsposter fick en bättre förvaring. Till de föremål som fått ny och mer ändamålsenlig magasinering hör sadlar och hästutrustning ur Livrustkammarens samling, liksom möbler ur den Hallwylska gästvåningen, som för närvarande används för tillfälliga utställningar. Det innebär att 89% (85%) av de magasinerade föremålen nu finns i klimatkontrollerade magasin.

Harlekina & Harlekin var en lekfull utställning för barn i Hallwylska museet.

Tillfälliga utställningar

ÅRETS UTSTÄLLNINGAR	2016	2015	2014
Antal öppnade utställningar	10	11	11
Antal nedtagna utställningar	10	8	9
Kostnader, tkr	20 650*	8 786	10 360

Kostnader avser ackumulerat utfall över projektets livslängd samt nedtagningskostnader under 2016.

*Fr o m 2016 fördelas verksamhetsgemensamma kostnader på respektive prestation, därav större förändring mellan åren (motsvarande kostnad enligt tidigare beräkning skulle vara 10 080 tkr).

De tillfälliga utställningarna utgjordes av tio produktioner, varav en digital. Då LSH har kraftsamlat dels inför omställningen till fri entré, dels för att lägga resurser på basutställningsproduktioner, gjordes övriga produktioner endast i liten skala. På Skoklosters slott har den första etappen i en ny basutställning invigts i slottets bottenvåning. En basutställning definieras som en utställning som pågår under ett flertal år. Utställningens främsta syfte är att öka tillgängligheten till ett urval av museets främsta föremål och ytterligare etapper planerades för att genomföras de kommande åren. Även i Livrustkammaren har arbete kring kommande basutställning pågått, en omfattande produktion som krävt resurser under 2016, medan utställningen öppnar först 2018.

I samband med att reformen för fri entré infördes gavs möjlighet att, då särskilda skäl finns, ta entréavgift till vissa utställningar. LSH har formulerat kriterier för när det kan vara aktuellt och ett par av årets utställningar belades med entréavgift. Bland kriterierna ingår t ex att det är en extern produktion eller att de samlingar som LSH förvaltar inte utgör det huvudsakliga innehållet.

Utställningsverksamhet är ett tillfälle för LSH att samarbeta med olika parter, exempelvis forskarsamhället och regionala aktörer. Att involvera externa parter i verksamheten är ett sätt att stärka kvaliteten som LSH bedömer som givande för resultatet.

Media

MEDIA	2016	2015	2014
Antal artiklar i media	1 888	1 889	1 301
Antal inslag i radio och tv	22	19	28

Antalet publicerade artiklar, tryckta och digitala, under året hamnar på samma positiva nivå som 2015, medan inslagen i radio och tv ökade något. Ett strategiskt arbete med att informera omvärlden om verksamheten ger effekt. Omnämmanden gäller ofta utställningar men även programaktiviteter och framgångar i digitaliseringsarbetet och sociala medier. Ett växande regionalt intresse för

att skriva om Skoklosters slott noteras, där lokala samarbeten uppmärksammas som t ex nationaldagsfirandet och julmarknaden.

Öppnade utställningar i museerna

Skoklosters slotts utställning *Slottets skatter – mellan slagfältet och stjärnhimlen* är framtagen som en introduktion till samlingarna som helhet och ger en introducerande reflektion över vad som var status- och maktföremål under 1600-talet och som nu ingår i slottets samlingar. Utställningen är tänkt att stärka slottet som besöksmål genom flera varierade besöksupplevelser på bottenvåningen – för närvarande slottets enda våningsplan med god tillgänglighet. Där tillgängliggörs highlights från de magnifika samlingarna för en större publik, t ex slottets mest kända målning, Vertumnus, målad av Giuseppe Arcimboldo 1591. Historien om Skoklosters slotts tillkomst och dess byggherre Carl Gustav Wrangel berättas dessutom i flera alternativa format i syfte att nå fler och nya besökare.

Livrustkammarens största utställningsproduktion gjordes i ett internationellt samarbete med en samtida konstnär, Isabelle de Borchgrave. Hennes verk, bestående av nygjorda dräkter och accessoarer skapade helt i papper, ställdes ut i Norden för första gången. Temat *Renässansmode i papper – familjen Medici utanför ramen* utgick från den berömda italienska familjen och renässansens mode. Genom ett trettiotal magnifika pappersdräkter gavs en inblick i hur det svenska renässanshövets kunde ha klätt sig, en period som efterlämnat få bevarade spår i samlingarna. Samtidskonst och kulturhistoria sammanfördes när de nygjorda dräkterna visades tillsammans med utvalda historiska föremål. Kvinnor och barn lyftes fram jämte de män som vanligtvis förknippas med familjen Medicis historia. Ett regionalt samarbete initierades och utställningen kommer att visas på Kalmar slott under 2017.

Hallwylska palatset byggdes i en betydligt äldre stil än de samtida progressiva inredningsidealen som tog form kring sekelskiftet 1900. Utställningen *Skönhet för alla i nytt ljus* syftade till att visa de förändrade idealen, där samhällsdebattören Ellen Key gick i spetsen för den nya rörelsen. Det handlade inte enbart om ren estetik, utan heminredning gjordes till en nyckelfråga i kampen för ett bättre samhälle. De samtida kommentarer som ingick i utställningen gav perspektiv på det som sedermera har kommit att ses som 1900-talets svenska inredningsideal. Syftet var även att studera inredningen i Hallwylska palatset i ett sammanhang, där nya värderingar och krav började göra sig gällande, och att föra diskussion kring en brytningstid vid sekelskiftet 1900. Utställningen tillkom i samarbete med ett antal regionala aktörer.

Skoklosters slotts utställning *Prakt och makt* producerades i regionalt samarbete med Jönköpings läns museum. Efter premiär i Jönköping 2015 omvandlades den för Skoklosters slotts Brahevåning 2016. Utställningen berättade om familjen Brahe och 1600-talets adliga livsstil. Skoklosters slott ägdes av familjen Brahe i 250 år och såväl där som i trakten kring Jönköping omgav sig familjen Brahe med en mycket dyrbar prakt, som visade familjens makt och inflytande i stormaktstidens samhälle.

Två utställningar hade barn som primär målgrupp. Så gör *prinsessor och prinsar* öppnades i Livrustkammaren i

I Livrustkammaren öppnades barnutställningen *Så gör prinsessor och prinsar*.

ett samarbete med barnboksförfattaren och illustratören Per Gustavsson. I hans böcker om prinsessan och prinsen ifrågasätts genusnormer. Museet arbetade läsfrämjande i denna lek- och läsutställning för små barn och fick dela med sig av metoder i det pedagogiska arbetet vid en välbesökt pedagogstafett arrangerad av Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer. I Hallwylska museet öppnades *Harlekina & Harlekin*, där besökarna fick möta Commedia dell'arte-figurerna i en lekfull exponering. Barnen gavs möjlighet att klä ut sig och fotograferas i dessa kostymer samt delta i en karnevalsdag. Genom dessa satsningar på särskilda utställningar för familjer har Hallwylska museet lyckats nå fler barn och unga.

En satsning på samtida smyckeskonst gjordes i ett omfattande samarbete med flera aktörer och etablerade institutioner, däribland Nationalmuseum, Millesgården, Thielska galleriet, Svenskt Tenn och Sven-Harrys konstmuseum. Utställningen *Tjugohundratalssjuveler i palatset* kunde ses i Hallwylska museet, dit smycken tagits fram av tre konstnärer som en fiktiv smyckesamling tillägnad Wilhelmina von Hallwyl. I Livrustkammaren visades utställningen *Body Armor* med specialgjorda verk av en smyckeskonstnär. Även äldre smycken blev föremål för en webbutställning, gjord i Google Cultural Institutes verktyg, och finns tillgänglig via Hallwylska museets webbsida. I *Borgerskapets bling* berättas om smyckesgarnityr, något som redan användes under 1700-talet, men det var först under början av 1800-talet som en hel uppsättning smycken, med samma form, färg och dekor, blev riktigt modernt. Det politiska och sociala läget hade förändrats och det var inte längre bara adeln som kunde bära garnityr, utan även borgerskapets damer. De garnityr som finns bevarade efter Wilhelmina von Hallwyl och hennes mor, Johanna Kempe, är typiska exempel på smycken som tillverkades under 1800-talet för den nya, köpstarka borgarklassen.

Den mindre utställningen *Konfiktion* i Hallwylska museet tog upp den flera hundra år gamla traditionen att smycka middagsbordet med skulpturer av socker. Den fiktiva arkitekturen på Euro-sedlarna hade omvandlats till skulpturer. Utställningen gav möjlighet att reflektera över såväl kulturhistoria kring bordsdukningar och bruket av konversationspjäser som hantverket med socker.

Pedagogiska tjänster

PEDAGOGISKA TJÄNSTER	2016	2015	2014
Antal genomförda tjänster	7 507	7 759	8 533
Antal besökare i ped. aktiviteter*	148 787	140 788	139 489
antal barn o unga <19 år	62 353	54 185	58 551
Kostnader, tkr	32 054**	17 279	16 563

* I statistiken ingår inte besök till Sök i samlingarna, Öppet bildarkiv på LSH:s webb eller besök på andra webbsidor, där digitala tjänster finns.

** Fr o m 2016 fördelas verksamhetsgemensamma kostnader på respektive prestation, därav den större förändringen mellan åren (motsvarande kostnad enligt tidigare beräkning skulle uppgå till 17 651 tkr).

Den pedagogiska verksamheten utgår från idén om det livslånga lärandet, där museernas målsättning är att erbjuda pedagogiska tjänster på flera alternativa sätt riktade till såväl olika som nya målgrupper. I början av 2016 infördes fri entré, vilket innebar en omställning av den pedagogiska verksamheten, och flera nya pedagogiska tjänster har utvecklats. För att varje besökare ska känna sig välkommen och ges möjlighet att möta och välja ur det pedagogiska utbudet, har LSH fokuserat på att utveckla värdskap och bemötande i museerna.

Webb, digitala produktioner och sociala medier

SOCIALA MEDIER	2016	2015	2014
Antal unika webb-besök	467 085	335 271	302 865
Antal följare på Facebook, Instagram och Twitter	47 814	26 794	17 691

LSH bedriver en dynamisk verksamhet i sociala medier och antalet följare ökade med hela 78% under året. Besökarnas delaktighet och medskapande är signifikant för LSH:s arbete i sociala medier. Störst uppmärksamhet har Livrustkammarens Facebook-sida fått, där antalet följare ökade med 134% och inläggen hade under året en räckvidd på i genomsnitt 15 000 personer dagligen. Särskilt glädjande är att museernas kommunikation i sociala medier drivs gemensamt av medarbetare från myndighetens olika enheter. Livrustkammarens dynamiska arbete med sociala medier skapar engagemang och nyfikenhet. Under Sveriges museers vårmöte presenterades museets

Alla tre museer kunde glädjande nog notera att antalet skolgrupper ökade ytterligare och 1 665 grupper besökte museerna.

framgångsrika arbetssätt på Facebook för branschen och museet har haft flera olika organisationer på besök som har velat lära sig om sättet att arbeta med sociala medier, bl a Stockholms universitet, Sveriges kommunikatörer, Svenska kulturfonden och Gullers kommunikationsbyrå. En forskningsstudie* av Christopher Laurell, ekonomie doktor vid Stockholms universitet, analyserar det digitala museiengagemanget i de centrala museerna. Studien visar att Skoklosters slott hamnade på topp tre bland de centrala museerna vad gäller digitalt museiengagemang per anläggningsbesök samt per verksamhetsbesök.

De unika webbesökarna fortsatte att öka stort, med drygt 39%. För att tillgängliggöra webben ytterligare genomfördes en tillgänglighetsanalys enligt internationellt framtagna riktlinjer för hur man arbetar med webbplatser i offentlig sektor, Web Content Accessibility Guidelines (WCAG). Myndighetens webbplatser har delvis strukturerats om för att underlätta åtkomsten till de digitala utställningarna och för att kunna läsa mer om LSH:s digitalisering. Alla tre museer har ett flertal digitala utställningar som på olika sätt berättar om föremål, samlingar, museimiljöer och olika kulturhistoriska sammanhang. En så kallad 360-dokumentation av Silverkammaren publicerades på Skoklosters slotts webbsida. Resultatet är en

*Forskningsrapport "Digitalt museiengagemang – Centrala museer och museibesökare i sociala medier": <http://volanteresearch.com/wp-content/uploads/2016/10/Volante-Working-Paper-Digitalt-museiengagemang.pdf>

panoramabild, där besökaren kan röra sig runt i rummet, klicka och zooma in på de olika föremålen. Till samarbetsprojektet *Prakt & makt* framställdes en digital fördjupning med utgångspunkt i ett webbmaterial som Jönköpings läns museum producerat. Den digitala fördjupningen visades på en interaktiv skärm i utställningsmiljön på Skoklosters slott.

Myndighetens strategi är att besökarna i så hög grad som möjligt ska ha tillgång till det material och den kunskap som LSH förvaltar och producerar. Det tidigare tillgängliggjorda bildarkivet med högupplösta fotografier med fria licenser är enormt välanvänt. Antal sidvisningar av bilderna ökar i hög takt och översteg drygt 49 miljoner under året.

LSH ingår i olika internationella samarbeten för digital förmedling. I projektet *Europeana 280* samlas, visas och uppmärksammas det gemensamma europeiska kulturarvet. Skoklosters slotts målning *Vertumnus* av Giuseppe Arcimboldo visades som huvudsida för den digitala utställningen *Faces of Europe*. Ett annat ansikte, förmedlat av LSH, som rönt stor uppmärksamhet är en 3D-modell av Gustav Vasas hjälm. Den publicerades på Sketchfab, en webbplattform som kan beskrivas som YouTube för 3D-modeller. Kvaliteten på modellen, detaljrikedomen och den digitala närheten till hjälmen resulterade i många nedladdningar på Sketchfab. Riksutställningar har under året följt LSH:s arbete med utvecklingen av 3D och har publicerat artiklar samt producerat en film om arbetet.

Barn och ungdom

BARN OCH UNGDOM	2016	2015	2014
Antal barnaktiviteter	2 238	2 472	2 520
Antal barn i barnaktiviteter	25 723	20 411	16 644
Antal barn med audioguide	1 219	2 196	2 496
Antal medlemmar i Riddarklubben	522	514	471

Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp och LSH har ett stort antal visningar och aktiviteter på helger och lov, och en rad program vänder sig till barn och unga. I visningsverksamheten finns särskilda familjevisningar varje helg i Livrustkammaren och i Hallwylska museet, där barnen på ett lekfullt sätt får uppleva museerna. På Skoklosters slott pågår ordinarie visningsverksamhet under den varmare delen av året, då visningar som *Den lilla Riddaren* för barn mellan 8–12 år kombinerades med tillverkning av något med riddaranknytning i skaparverkstan.

Lovverksamheten har utvecklats med riktad verksamhet för skolediga barn, nu även på Skoklosters slott. För första gången hölls slottet öppet under sportlovet, även om inomhusklimatet är tämligen kyligt. Barnen gick på slottssafari, en klurig frågesport i våningarna för barn i sällskap med vuxna. I samarbete med Urdarteatern erbjöds teaterföreställningar och möten med en trollkarl. Högläsning arrangerades i samarbete med Håbo bibliotek och i skaparverkstan pysslades det. På sommarlovet arrangerades också en ny aktivitet: riddarläger för barn

Riddartemat fanns i barnverksamheten både på Skoklosters slott och i Livrustkammaren liksom i Riddarklubbens verksamhet som gör besök runt om i landet.

mellan 10 och 14 år. Under tre dagar fick barnen lära sig att bli riddarens väpnare. De sov i tält, gjorde upp eld och lagade mat. Under ledning av Riddare Patrik Fälldin från Nordic Knights ingick sysslor som vapenvård och hästskötsel. Under höstlovet genomfördes också aktiviteter riktade till barn och unga.

I Livrustkammaren bjöds det in till en teaterföreställning som producerades av Boulevardteatern under jullovet, i anslutning till utställningstemat *Så gör prinsessor och prinsar*. Övriga lov innehöll många olika aktiviteter, liksom tidigare år. I Hallwylska museet erbjöds aktiviteter under loven, bl a *Hallwyleen*, en spännande vandring bakom kulisserna i museet. Under sportlovet samarbetade museet med Livstycket i Tensta. Barnen till kvinnorna som studerar svenska vid Livstycket kunde besöka museet och delta i visningar på anpassad svenska.

Livrustkammarens pedagogiska program för barn i sällskap med vuxna, *Slottsmusens skrin*, var fortsatt välanvänt. Användandet av audioguiden för barn minskade. Detta kan förklaras både av svårigheten med införsäljning när besöksstrycket har varit stort och behovet av att tekniskt uppdatera audioguidesystemet. Museets barnklubb Riddarklubben utvecklade under året ett samarbete med Bohus fästning, vilket ledde till etablerandet av Riddarklubben Bohus fästning. Som vanligt besökte Riddarklubben flera delar av landet med aktiviteter. För medlemmar i Riddarklubben, men även för besökare i museet, utkom barntidskriften *Riddarposten* med fyra nummer, bland annat med temat kvinnliga krigare. Boken *Riddarliv*, som

gavs ut av bokförlaget Opal, bygger på texter och illustrationer tidigare publicerade i *Riddarposten* och faktagranskades av Livrustkammaren.

Under Skoklosters slotts temadag *Barn på slott* var barnen Hannibal Wrangel och hans syskon under 1600-talet i fokus. Ytterligare aktiviteter var barnteater och ponnyridning i parken, liksom tre dagars tornerspel för hela familjen och marknad i äppelträdgården. I sommarsäsongens skaparverkstad på slottet tillverkades smycken av pärlor och band i anslutning till sommarutställningens tema, och historiska kläder fanns för utklädnad.

I anslutning till utställningen *Harlekina & Harlekin* på Hallwylska museet arrangerades en karnevalsdag med olika aktiviteter, bl a cirkus, fotografering och klädprovning samt saft- och bullkalas för barnen.

Pedagogik för skolan

SKOLA	2016	2015	2014
Antal skolgrupper	1 665	1 412	1 770
Antal barn i skolgrupper	36 630	31 064	38 940
Antal lärare som deltagit i lärarträffar	520	421	544
KVALITETSMÅTT andel lärare som är nöjda eller mycket nöjda med skolbesöket*	100%	98%	99%

* Andel lärare som är nöjda avser enbart Livrustkammaren, som genomför enkäter löpande.

Museerna erbjuder ett brett utbud av skolprogram anpassat till aktuella läroplaner i skolan och antalet besökande skolgrupper ökade stort vid alla LSH:s tre museer.

Livrustkammaren kunde öka sitt redan höga antal grupper. Där noteras en tendens att det kom fler skolgrupper på egen hand medan ungefär lika många har kommit på en bokad visning. Detta kan möjligen förklaras av fri entré-reformen, som generellt har lockat fler besökare att komma och upptäcka museet på egen hand. På grund av Livrustkammarens begränsade ytor har det stora allmänna publiktrycket lett till att det ibland tyvärr blivit alltför trångt för bokade grupper, varför antalet inte har kunnat utökas. Glädjande nog har nöjdheten inte minskat trots viss trängsel. Under 2016 var faktiskt 100% (98%) av lärarna som besvarade Livrustkammarens lärarenkäter nöjda eller mycket nöjda. Som ett led i arbetet för ökad mångfald gjordes en specialsatsning på Svenska för invandrare (SFI), där Livrustkammaren erbjöd ett antal visningar gratis. Dessa blev snabbt fullbokade.

Även på Skoklosters slott ökade antalet skolgrupper. Det mest populära temat för skolor var en visning om stormaktstiden, då det ingår i deras undervisning. Fler andra valde temat *Från greve till medborgare* om historia och samhällsvetenskap. Ett skapande-skola-projekt genomfördes tillsammans med Slottsskolan i Skokloster, där femteklassare arbetade med dramatiserade visningar i slottet.

Hallwylska museet står för den största ökningen av antalet skolgrupper, då antalet såväl bokade som obokade

skolgrupper ökade med drygt 57% respektive 110%. Museet hade ett skapande-skola-projekt med 20 förskoleklasser från Ellagårdsskolan i Täby som syftade till att inspirera till läsning. I samarbete med Berättarministeriet har programmet *Historieskrivarna* genomförts dels i klassrummen i Berättarministeriets upptagningsområden, dels genom ett besök på museet. Programmet, vars målgrupp är elever i årskurs 4-5, syftar till att stödja undervisning i svenska och historia för att på ett kreativt och lustfyllt sätt stärka elevernas språkförmåga. Bland gymnasieskolor har dramavisningen *Kroppens allra hemligaste* varit efterfrågad. Den utgår från den litteratur vid sekelskiftet 1900 som var en plattform för samhällsdebatt. Här ligger betoningen på författare som granskar livets olika roller, skilda spelregler för män och kvinnor och familjeideal liksom dubbelmoral.

Pedagogik för vuxna

VUXNA	2016	2015	2014
Antal visningar	3 362	3 469	3 910
Antal vuxna i visningar	50 430	52 035	58 650
Antal vuxna med audioguide	4 576	5 619	5 663
Antal genomförda program	225	386	308
Antal vuxna i program	29 167	28 528	16 081
KVALITETSMÅTT mycket bra eller bra, visning*	*	96%	97%

* Uppgifterna hämtas från publikundersökningarna i samarbete med Riksutställningar. För 2016 saknas uppgiften då MYKA:s besöksenkäter saknar denna fråga.

Antalet vuxna i visningar har sjunkit på två av myndighetens tre museer, trots att det totala besöksantalet varit mycket högre. Användandet av audioguiden har däremot ökat på två av museerna. Till detta finns flera förklaringar, vilka skiljer sig åt mellan de tre museerna. Programverksamheten har dock sammantaget haft ett större antal deltagare, trots färre antal genomförda program.

I Livrustkammaren deltog betydligt färre vuxna i den dagliga visningen än tidigare år, vilket delvis kan förklaras av den trängsel som var i entrén stora delar av året och som försvårade införsäljningen. Museets analys visar att denna typ av visning förmodligen inte heller motsvarar den nya publikens behov. Samtidigt har programverksamheten fortsatt att locka många deltagare och erbjudit nya perspektiv på den kungliga historien. Två genomgående teman för Livrustkammarens programverksamhet har varit *Gränslösa kontakter förr och nu* samt *Renässansmode i papper*, där det förra temat var kopplat till en mindre utställning/installation *I råsilkets spår* och den senare till årets stora utställningssatsning. I båda fallen har mångfald och internationella aspekter av historien, kopplat till Livrustkammaren, kunnat lyftas. En rad föredrag, specialvisningar, konserter och teaterföreställningar ingick också i utbudet. På temat *Siden och sidenvägen* samarbetade museet med bl a Georgiens ambassad och Almgrens

Sidenväveri, med den kulturella mångfalden i fokus. Temat renässansmode innehöll exempelvis föredrag om dräkthistoria och teaterföreställningen *Drottningarna – Återupprättelsen*. För ökad mångfald hölls ett antal språkcaféer i samarbete med internationella bekantskaper, där nyanlända och etablerade både fick en visning i museet och en möjlighet att prata och fika tillsammans. En bejublade historisk bal med föregående danslektioner gjorde succé och i slutet av året uppmärksammades såväl slaget vid Lützen, tillsammans med museets vänförening, som Drottningens Kristinas födelsedag, tillsammans med Christinaakademien.

I Skoklosters slotts ordinarie visningsverksamhet gjordes visningar på svenska och engelska, och även där sjönk antalet deltagare i visningarna. Allt fler valde att istället att gå på egen hand, med museivärdar, audioguide och texter som förmedlar historien. Dramatiserade visningar sattes upp om familjen Brahes historia. I programverksamheten för vuxna ingick en målarkurs, där deltagarna målade och fördjupade sig i 1600-talets måleriteknik och material i Skoklosters slotts barockmiljöer. Flera temadagar genomfördes, vilka gav besökarna tillfälle att fördjupa upplevelsa och lära. *Historiska hus* var ett tema med såväl textilt kulturarv som byggnadsvård i form av slottets takrestaurering. Ridkonsten uppmärksammades med visning av häst- och ryttrarporträtt, sadelkammare och i parken var det dressyruppvisning och tävling. På temat äpplen genomfördes föredrag och visningar samt en äppelutställning på slottet. Vandringer gjordes i äppelträdgården med pomolog med visning av biodling, liksom föredrag om honung med honungsprovning. I samarbete med slottets vänförening anordnades föredrag med temat *Skokloster och världen – migrationen ur ett historiskt perspektiv*. Med utgångspunkt i samlingarna berättades om migrationen till Sverige och en matmarknad anordnades med många olika matkulturer. Konserter arrangerades också, en kammarkonsert med Uppsala kammarsolister i samarbete med Musik i Uppland och en med gitarr och solosång. En lunchkonsert gavs i samarbete med schweiziska ambassaden, med uppläsning av haikudikter ackompanjerad av ett hammarklaver. Nytt för året var tesalong med föredrag, där Magdalena Ribbing talade om *Barockens goda stil – vardag, fest och fint sätt*. Skoklosters slotts programverksamhet avslutades med julmarknad inne på borggården med många utställare och vintervisningar i de frusna slottsvåningarna.

Hallwylska museets visningsverksamhet ökade betydligt i såväl utbud som deltagare. Museet har utvecklat utbudet av pedagogiska tjänster till olika målgrupper och på alternativa sätt så att mångfald, tillgänglighet, jämställdhet, olika lärostilar och flera nya perspektiv beaktas. Ett miljömuseum, som förmedlar kunskap och upplevelser kring såväl personhistoria som tiden och livet kring sekelskiftet 1900 samt kunskap om samlingarna, kan vara svårt att ta till sig utan några pedagogiska tjänster. Museet erbjöd därför ett trettiotal olika temavisningar, förutom den ordinarie visningsverksamheten, vilka syftar till att ge nya och kompletterande perspektiv på vad museet representerar. Under sommaren erbjöds dagligen 17 visningar

Eget skapande ingår i den pedagogiska verksamheten, på Skoklosters slott målades t ex porslin.

samt audioguide på tre språk för att kunna möta fri entréreformens ökade besöksantal. Museet erbjöd drygt 600 fler visningar för vuxna och därmed ökade antalet vuxna som deltog i visningar med ca 9 000 personer till drygt 32 600 personer (23 400 personer). Förutom visningar anordnades föredrag och andra programaktiviteter som knöt an till aktuella utställningsämnen eller andra aspekter inom museets ämnesområde. Dessa görs i regel i samarbete med en extern part. Ett av de mest välbesökta var Johan Knutssons föredrag om Arts & Crafts-rörelsen och dess heminredningsideal som blev normgivande kring 1900.

På internationella kvinnodagen, den 8 mars, bjöd LSH som första arrangör i Sverige in allmänheten till skrivstugan *Art+Feminism*. Detta är ett internationellt initiativ som startade i New York 2014. Sedan dess har över 300 skrivstugor anordnats världen över, alla med samma mål att förbättra representationen på Wikipedia, där snedfördelningen mellan män och kvinnor är slående. Skrivstugan lockade över 50 deltagare som hjälptes åt att skriva på Wikipedia om kvinnor i historien.

Publikationer med pedagogiskt syfte

Egna publikationer kan ges ut i flera syften, t ex som en del av de pedagogiska tjänsterna eller FoU-verksamheten. I samband med införandet av fri entré prioriterades framtagandet av vägledningar som ett av flera sätt att förmedla kunskap i samband med museibesök. Vägledningar utgavs om Skoklosters slott och Hallwylska museet, den sistnämnda utgavs även i en engelskspråkig variant.

Höglund, Emelie 2016. *Hallwylska museet. Vägledning*. Hallwylska museet. Elanders Fälth & Hässler.

Höglund, Emelie 2016. *The Hallwyl museum. Guide*. Hallwylska museet. Elanders Fälth & Hässler.

Eriksson Ekero, Kristina och Sandell, Gösta (red) 2016. *Skoklosters slott. Vägledning*. Skoklosters slott. Elanders Fälth & Hässler.

Kunskapsuppbyggnad sker i samarbete, temat I råsilkets spår resulterade både publik verksamhet och i artiklar i externa publikationer.

Forskning och utveckling

FORSKNING OCH UTVECKLING	2016	2015	2014
Antal pågående samarbeten för forskning och kunskapsuppbyggnad	26	25*	17
Antal genomförda symposier och forskningsseminarier	6	5	3
Antal föredrag i externa sammanhang	47	36	46
Antal handledda praktikanter fr universitet och högskola	7	15	19
Kostnader, tkr	2 536***	922	1 149
KVALITETSMÅTT andel FoU-samarbeten med vetenskaplig institution	62%	52%**	53%

* rättad, 16 st angavs i ÅR 2015

** rättad, 81% angavs i ÅR 2015

*** Fr o m 2016 fördelas verksamhetsgemensamma kostnader på respektive prestation, därav större förändring mellan åren (motsvarande kostnad enligt tidigare beräkning skulle vara 1 396 tkr).

Med forskning menar LSH sådan kunskapsutveckling som bedrivs tillsammans med forskarutbildade parter vid akademien i Sverige eller internationellt. Dessa samarbeten särskiljs som en kvalitetsaspekt, då de vilar på vetenskap-

lig grund och utförs med tydlig metod. Antalet forsknings-samarbeten som bedrevs med vetenskaplig metod ökade till 62% (52%). Resultatet kan härledas till LSH:s fortsatta initiativ till forskningssamarbeten som t ex *Unstraight Research*, men också till projekt där forskare vid universitet och andra museer är drivande och där LSH ingår som part. Under 2016 har LSH medverkat i flera ansökningar till forskningsbidrag i samarbete med huvudsakligen andra museer, universitet och högskolor.

Forskningssamarbeten – exempel

Forskningsprojektet *Unstraight Research* bedrivs tillsammans med Historiska museet (SHM) och The Unstraight Museum (TUM) i syfte att belysa samlingarna ur nya perspektiv. Målsättningen är att ta fram ny kunskap kring sexualitetsnormer till den nya basutställning som planeras för Livrustkammaren. Projektet har en styrgrupp, som leds av LSH, och flera workshops har ägt rum, vilka involverat medarbetare vid LSH, SHM och TUM. Projektet är finansierat av Statens kulturråd.

Under året har några fleråriga samarbeten avslutats, varav det största var projektet *Marrying Cultures: Queen Consorts and European Identities*. En avslutande konferens med de internationella samarbetsparterna hölls vid Kungl. Vitterhetsakademien. Både invigningen av

själva konferensen och en specialvisning hölls i Livrustkammaren för hela nätverket. Forskningsresultaten av det fyraåriga projektet kommer även Livrustkammarens nya basutställning till del.

Året innehöll även en initieringsfas av ett flertal projekt, däribland ett samarbete med Visualiseringscenter C och Linköpings universitet kring 3D-digitalisering, *Skokloster as a Laboratory for Early Modern Studies* tillsammans med Stockholms universitet, och *Understanding the Conditions Facing Heritage in a Hybrid Market* tillsammans med Lunds universitet.

Samarbete för kunskapsuppbyggnad – exempel

Antalet samarbeten för kunskapsuppbyggnad tillsammans med universitet och högskola ligger på ungefär samma nivå som tidigare år. Tillsammans med konservatorsprogrammet vid Carl Malmstensskolan vid Linköpings universitet genomfördes en djupstudie av Hallwylska museets möbelsamling, som resulterade i två masteruppsatser. LSH:s medarbetare medverkade i undervisning inom Kulturvetarprogrammet, Museer och kulturarv och Centrum för Modevetenskap vid Stockholms universitet samt kursen stilhistoria vid Linköpings universitet. Myndigheten medverkade i Sveriges Museers vårmöte med flera olika föredrag bl a om Unstraight Research, QR-pedia i Livrustkammaren och Genus i museer, och var även medarrangör av panelsamtalet *Hur unstraighta är våra museer?* under Stockholm Pride. Myndigheten medverkade också vid AIMday vid Uppsala universitet för att diskutera vetenskapliga metoder för digitalisering av kulturarv. Arbetsgruppen Museums and Material Culture vid Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore fortsätter att växa som mötesplattform för tillämpad forskning inom kulturarv och kulturhistoria.

Antalet externa föreläsningar uppgick till 47, vilket är en ökning från 2015 och i nivå med 2014. En stor del av föreläsningarna kan fortsatt kopplas till samarbeten genom nätverk, branschorganisationer, utbildningar på universitet och högskola, grundskola och i föreningar. Föredragen är behovsstyrda av externa parter och visar att LSH:s kompetens är efterfrågad såväl inom samlingarna och kulturhistoria som i metoder inom t ex pedagogik och digitalisering. Myndighetens representanter föreläste och deltog i flera internationella konferenser som Society for the Advancement of Scandinavian Study och Marrying Cultures. LSH:s kompetens inom digitalisering och sociala medier är fortsatt efterfrågad och representanter från LSH föreläste bl a på Ready to Reach Out: Digital Heritage 2016 i Amsterdam och i Villa Hagasund i Helsingfors. Forskningsprojektet *Unstraight Research* gav kontinuerligt workshops vid ett flertal institutioner däribland Statens kulturråd, Riksställningar och flertalet centralmuseer.

Myndigheten fick även i år fler förfrågningar om praktik från universitetsstuderande än vad som kunde erbjudas. Totalt tog LSH emot och handledde 7 praktikanter, vilket var en markant minskning från förra året. Minskningen förklaras med att LSH, som svar på regeringsuppdraget, prioriterade praktikplatser för nyanlända och för personer med funktionsnedsättningar.

Forskningsprojektet *Skokloster as a Laboratory for Early Modern Studies* initierades med boksamlingen som en intressant del.

LSH kunde notera en fortsatt uppgång av kvalificerade förfrågningar, 455 frågor ställdes av sammanlagt 355 frågeställare. LSH tog emot 80 besök i samband därmed, varav 60 var till samlingarna. LSH:s definition av besök innefattar såväl enskilda personer som grupper som i rent studiesyfte vill ta del av samlingar och metoder inom LSH:s verksamhetsområde.

Publikationer

Egna publikationer kan vara en del av FoU-verksamheten, men under detta år prioriterades de publikationer som är en del i det pedagogiska utbudet. En FoU-publikation utgavs, dock i en andra utgåva, *Ett sekel av dräkt och mode*. Genom medverkan i externa publikationer, tryckta och digitalt publicerade artiklar, visar LSH på kopplingar mellan frågor om samlingsförvaltning, kulturarv och metoder. Med 12 (17) artiklar i externa publikationer noterar vi en fortsatt effekt av nationella och internationella samarbeten. Exempelvis ledde ett samarbete runt temat *I råsilkets spår* till fyra artiklar på samma tema.

Temat kungliga begravingar har tidigare resulterat i såväl en publikation som i en utställning, och under 2016 tillkom en artikel i en extern publikation.

Foto: Lotta Lindley

SFV avslutade under året den omfattande takrestaureringen på Skoklosters slott.

Övrig väsentlig information

Lokalförsörjning

LSH arbetar kontinuerligt med utveckling av myndighetens lokalförsörjning. För att skapa goda och långsiktiga förutsättningar för verksamheten krävs lokaler som erbjuder ett effektivt resursutnyttjande och en god arbetsmiljö. Lokalerna ska vidare erbjuda god tillgänglighet och attraktiva publika ytor samt klimatkontrollerade magasin för bevarandet av samlingarna.

De lokaler som LSH bedriver verksamhet i är av olika karaktär. Vid Livrustkammaren, som ligger i Stockholms slott sedan 1978 med Statens fastighetsverk (SFV) som hyresvärd, bedrivs huvudsakligen museiverksamhet. I anslutning till museet finns även myndighetens ledning samt administrativa funktioner, stab, kommunikationsenhet samt mobila arbetsplatser för dem som har sin ordinarie arbetsplats på annat arbetsställe (vilket återfinns på samtliga LSH:s arbetsställen). Totalt finns ca 35 arbetsplatser där. Genom samverkan med möbelformgivaren Åke Axelsson har förbättringsarbetet fortsatt av de publika ytorna i Livrustkammarens entrédel med sittplatser, bänkar och bord för främst barngrupper. Detta för att ytterligare förbättra tillgängligheten och möta museets ökade publikflöde till följd av övergången till fri entré. Vidare har en utredning för förbättrad lokalplanering med fokus på museets lagerutrymmen genomförts för mer effektiv logistik och förvaring.

Vid Skoklosters slott, ett av Europas främsta barockslott, bedriver myndigheten en verksamhet som är besöksmålsorienterad och där samlingarna och de historiska miljöerna skapar en helhetsupplevelse. Hyresvärden SFV har under året genomfört den tredje och sista etappen av slottets takrestaurering. Byggnadsställningarna som de senaste åren täckt slottets fasader är därmed nedmonterade.

För att förbättra tillgängligheten har trapphusen från markplan till första våning försetts med ledstänger.

Det Hallwylska palatset färdigställdes runt sekelskiftet 1900 och är en av de mest påkostade svenska privatbostäderna som uppförts. I denna miljö bedriver LSH museiverksamhet, där byggnaden ägs av Stiftelsen Hallwylska museet. Myndigheten ansvarar, som förvaltare av stiftelsens egendom, sedan 2015 för den tekniska, antikvariska och ekonomiska fastighetsförvaltningen. En flerårig underhållsplan har upprättats med syfte att säkerställa en långsiktig ekonomisk och kvalitativ fastighetsförvaltning. Vidare har personalköket renoverats samt de gamla kontorsdelarnas vägghälsor restaurerats. För andra året i rad hölls utomhusserveringen på innergården öppen mellan maj och september.

I Tumba hyr myndigheten lokaler av Riksantikvarieämbetet för klimatkontrollerade föremålsmagasin, konserverings- och fotoateljéer samt kontor. Kontorsdelarna utgör arbetsställe för samlingsenheten och digitala museet. Ny magasinutrustning och nya pallställ har under året införskaffats med syfte att förbättra förvaringen i magasinerna.

Redovisning av lokalkostnader

Inga förändringar har skett rörande myndighetens lokalbestånd under året. Den något ökade kostnaden för lokaler (+1 mkr) beror främst på ökat behov av lokalvård samt löpande drift och underhåll till följd av det ökade antal besökare som kommit till museerna under året. Lokalkostnaderna utgör drygt en fjärdedel, 26,8% av myndighetens tilldelade ramanslag.

LOKALKOSTNADER 2016 (TKR)

Museum eller motsvarande	Hyra	El & värme	Rep & underhåll	Övrigt	TOTALT
Livrustkammaren	5 675	228		832	6 735
Skoklosters slott	2 251	113		297	2 661
Hallwylska museet		84	1 043	598	1 725
Kontor med ateljéer, Munkhättan, Tumba	1 331	22		69	1 422
Magasin, Tumba	2 327	-		60	2 386
Summa lokalkostnader	11 584	447	1 043	1 855	14 929

Andel av tilldelat ramanslag 55 783 tkr 26,8%

I Övrigt ingår förutom köpta tjänster för lokalvård även kostnader för personal som museerna har anställt för lokalvård.

HYRESKOSTNADER INKL EL 2015 (TKR)

Hyresvärd	Hyra inkl el	%
Statens fastighetsverk	8 267	69,2%
Svensk Museitjänst	3 680	30,8%
	11 946	100%

Inköp och efterlevnad LOU

Enligt LSH:s arbetsordning ansvarar respektive budgetansvarig chef för löpande inköp, medan upphandlingar samordnas av myndighetens stab. Vid upphandlingar prioriteras avrop mot statliga ramavtal. LSH har under året, enligt option, förlängt avtal gällande bevaknings- och resetjänster i samverkan med ett flertal andra centralmuseer. I denna samverkan har även ett avtal gällande fastighetsjuridik upphandlats. Inga direktupphandlingar över upphandlingsgränsen har genomförts under 2016.

Externa finansieringskällor

LSH bedriver verksamhet med flertalet olika finansieringsformer. De statliga anslagen utgör den klart största delen av intäkterna, 75,7% (63,5%). Den stora förändringen mellan åren beror på att LSH, i och med fri entré-reformen, erhöll en kompensation för uteblivna entréintäkter på totalt 11 mkr inför 2016 (LSH redovisade knappt 12 mkr i entréintäkter för 2015). De externa finansörerna samt övriga avgifter utgör ett mycket viktigt bidrag för att LSH ska kunna utveckla och bedriva verksamhet. Under 2016 uppgår bidrag och övriga avgifter till knappt 18 mkr (25 mkr) vilket utgör drygt 24% av LSH:s totala intäkter (73mkr).

Redovisningen sker enligt de krav som finns främst i regleringsbrev och förordning.

Redovisning av bidrag

Myndigheten ansöker regelbundet om externa bidrag från stiftelser, fonder och privata bidragsgivare. Dessa medel avser främst att finansiera hela eller delar av publikationer, utställningar, projekt inom samlingskontroll, m m. Medlen är ofta villkorade i avtalet med bidragsgivaren där syfte och ändamål anges för hur medlen ska nyttjas. För

Foto: Lotta Lindley

Skoklosters slotts takrestaurering uppmärksammandes i den publika verksamheten under temat Historiska hus.

utvecklingsanställningar och arbetsmarknadsstöd har statliga bidrag erhållits.

Under 2016 intensifierades arbetet ytterligare med att söka externa bidrag då den basutställning som planeras att öppna i Livrustkammaren under 2018 till största del finansieras av externa medel.

Bidragen förbrukas i den takt projekten fortgår. Under året har myndigheten brukat bidrag för totalt knappt 5 mkr för att finansiera verksamheten. Detta utgör ca 6,8% (7,7%) av myndighetens totala intäkter.

Använda bidrag (tkr)	2016	2015	2014
Icke-statliga bidrag	3 773	4 693	4 428
Statliga bidrag	1 188	533	873
Bidrag från mellanstatliga organ	0	0	0
Summa	4 961	5 226	5 301

REDOVISNING AV AVGIFTSFINANSIERAD VERKSAMHET

I enlighet med förordning (2007:1195) tar LSH ut avgifter för att finansiera delar av verksamheten. Under året har avgifter tagits ut för entréer i januari (innan införandet av fri entré från februari) samt för visningar. Därutöver bedriver myndigheten två resultatområden med avgiftsbelagd verksamhet: *Försäljning av varor (Butik)* respektive *Undersökningar, utredningar och andra tjänster (Uppdrag)*. Redovisningen sker i enlighet med regleringsbrevet för 2016.

Resultatområde Butik

De tre museibutiker som benämns som resultatområde *Försäljning av varor* har de senaste åren inte nått full kostnadstäckning och en handlingsplan upprättades inför 2015 för hur underskottet ska hämtas in under en femårsperiod. En kombination av medvetet arbete för att justera och effektivisera verksamheten samt ett ökat antal besökare har lett till att resultatområdet visar ett positivt resultat för året med ett överskott på 65 tkr (-86 tkr 2015). LSH fortsätter att följa planen för att långsiktigt vända det negativa ackumulerade underskottet.

Resultatområde Uppdrag

Resultatområde *Uppdrag* bedriver verksamhet inom konservering, textil och papper och ska nå full kostnadstäckning. Under ett antal år har dock verksamheten dragits med ett ackumulerat underskott och inför året gjordes större insatser för att nå en ekonomi i balans, bland annat reducerades verksamheten inom målerikonservering vilket innebar att främst lönekostnaderna reducerades. De åtgärder som vidtagits har gett önskad effekt och verksamheten uppvisar ett positivt resultat om +160 tkr för året vilket innebär ett utgående positivt ackumulerat resultat på +16 tkr för resultatområdet som helhet.

Entréer och visningar

Intäkter för entréer och visningar nådde inte upp till budgeterad intäkt vilket främst beror på att intresset för att betala för visningar och audioguider efter införandet av fri entré visat sig lägre än beräknat. Även de avgiftsbelagda, tillfälliga utställningar som erbjudits under året lockade färre besökare än vad LSH har räknat med. Däremot har övriga avgifter ökat något i jämförelse med 2015 vilket härleds främst till ökad kringförsäljning t ex av böcker, presenter, vägledning, etc. i butik och kassa.

Avgiftsfinansierad verksamhet med krav på full kostnadstäckning (tkr)

	+/-	+/-	BUDGET	BUDGET	BUDGET	BUDGET	UTFALL	UTFALL	UTFALL	Ack +/-
	t.o.m. 2014	2015	Intäkter 2016	Kostnader 2016	+/- 2016	Ack +/- utg 2016	Intäkter 2016	Kostnader 2016	+/- 2016	utgående 2016
TKR										

AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET MED KRAV PÅ FULL KOSTNADSTÄCKNING

Försäljning av varor	-566	-86	1 790	1 690	100	-372	2 265	2 200	65	-587
Uppdrag	-45	-99	150	125	25	-95	469	309	160	16
Summa	-611	-185	1 940	1 815	125	-467	2 734	2 509	225	-571

ÖVRIG AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET

Entréer och visningar	5 500	5 500	5 021
Övriga avgifter	2 500	2 500	4 504
Summa	8 000	8 000	9 525

REDOVISNING AV SPONSORING

Myndigheten har under året även haft intäkter av sponsring och barter på drygt 630 tkr. Dessa avser främst samarbeten som LSH har haft genom utställningen *Renässansmode i papper – familjen Medici utanför ramen* vid Livrustkammaren.

Ekonomisk redovisning

RESULTATRÄKNING

(tkr)	Not	2016	2015
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag		55 512	43 190
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	12 892	19 607
Intäkter av bidrag	2	4 961	5 226
Finansiella intäkter	3	12	3
Summa		73 376	68 026
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	4	-39 309	-35 244
Kostnader för lokaler		-13 780	-13 227
Övriga driftkostnader		-18 511	-18 052
Finansiella kostnader	5	-50	-31
Avskrivningar och nedskrivningar		-1 501	-1 657
Summa		-73 151	-68 211
Verksamhetsutfall		225	-185
Årets kapitalförändring	6	225	-185

BALANSRÄKNING

(tkr)	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Rättigheter och immateriella anläggningstillgångar	7	495	208
Summa		495	208
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	8	1 822	1 313
Maskiner, inventarier, installationer m m	9	3 792	2 983
Pågående nyanläggning	10	602	125
Summa		6 216	4 422
Varulager m m			
Varulager och förråd	11	2 013	1 793
Summa		2 013	1 793
Fordringar			
Kundfordringar		765	474
Fordringar hos andra myndigheter	12	1 152	751
Övriga kortfristiga fordringar	13	153	213
Summa		2 070	1 438
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	14	3 042	3 493
Upplupna bidragsintäkter		221	417
Övriga upplupna intäkter	15	112	844
Summa		3 375	4 754
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	16	-592	-320
Summa		-592	-320
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		4 300	844
Kassa, postgiro och bank		26	26
Summa		4 326	870
SUMMA TILLGÅNGAR		17 902	13 166

(tkr)	Not	2016-12-31	2015-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital			
Donationskapital		587	587
Balanserad kapitalförändring		-795	-610
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		225	-185
Summa	17	17	-208
Skulder m m			
Lån i Riksgäldskontoret	18	3 858	2 163
Skulder till andra myndigheter	19	1 456	1 267
Leverantörsskulder		2 759	1 723
Övriga kortfristiga skulder	20	585	533
Summa		8 658	5 686
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	21	2 808	2 865
Oförbrukade bidrag	22	6 360	4 736
Övriga förutbetalda intäkter		59	86
Summa		9 227	7 688
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		17 902	13 166
Ansvarsförbindelser			
Statliga garantier för lån och krediter		inga	inga
Övriga ansvarsförbindelser		inga	inga

ANSLAGSREDOVISNING

Redovisning mot anslag

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid		Ing. överförings- belopp	Årets tilldelning enl regleringsbrev	Totalt disponibelt belopp	Utgifter*	Utg. överförings- belopp
8:1 Centrala museer: Myndigheter (tkr)		Not				
Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet ap. 5 (ram)		23 461	55 783	56 244	55 569	675
Summa		461	55 783	56 244	55 569	675

* Differens mot posten Intäkter av anslag i resultaträkningen
avser reglering av semesterlöneskuld enligt undantagsregeln 57 tkr.

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER

Redovisningsprinciper

Allmänt

Myndighetens redovisning följer god redovisningssed och årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen om årsredovisning och budgetunderlag (2000:605) (FÅB), och förordningen om myndigheters bokföring (2000:606) (FBF) samt ESV:s föreskrifter till dessa.

Fakturor <20 tkr har inte bokförts som periodavgränsningsposter per 2016-12-31.

Upplysningar av väsentlig betydelse

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta. Övriga omsättningstillgångar har värderats till anskaffningsvärde alternativt verkligt värde, om detta är lägre än anskaffningsvärdet.

Försäljning av varor samt externa konserveringsuppdrag utgör egna resultatområden med full kostnadstäckning. Varulagret är värderat till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde.

För ökad kvalitet i resultatredovisningen konteras kostnader och intäkter direkt på verksamhetens prestationer. OH-påslag fördelas utifrån budget. För 2016 uppgår OH till 25% av totala kostnader för respektive resultatområde.

Värderingsprinciper – anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 25 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år. Anläggningstillgångar skrivs av linjärt över den bedömda ekonomiska livslängden. Avskrivning sker månadsvis. Immateriella tillgångar avser licens för redovisningssystem samt licenser i samband med tidigare års upphandling och anskaffning av it-stöd för information/databas för samlingarna och för webb 2.o.

LSH tillämpar vanligtvis följande avskrivningstider, men en bedömning görs av varje anläggningstillgångs ekonomiska livslängd vid inköpstillfället.

Tillämpade avskrivningstider

- 3 år Datorer
- 5 år Maskiner och tekniska anläggningar
- 5 år Inredningsinventarier
- 5 år Immateriella tillgångar
- 10 år Utställningsmontrar
- 10 år Förbättringsutgift på annans fastighet
- 10 år Basutställningar

LSH avviker från den av Ekonomistyrningsverket rekommenderade ekonomiska livslängden för datorer. LSH redovisar inte datorer samt kringutrustning till dessa som anläggningstillgångar utan kostnadsför dessa direkt. Anledningen är att utrustningen inte bedöms ha en ekonomisk livslängd uppgående till 3 år på grund av det extra slitaget som användningen medför.

LSH ansvarar för förvaltningen av Stiftelsen Hallwylska museet (förordning 2006:261) vilket innefattar ansvar för administration, drift och underhåll, investeringsprojekt samt antikvarisk tillsyn. Kostnader förenliga med förvaltningsuppdraget regleras enligt självkostnadsprincip. Tillgångarnas värde uppgår till ca 25 mkr (2016). Utdelning från stiftelsen till myndigheten har skett under året, totalt 310 tkr. Dessa har, i enlighet med gåvobrevet, använts för att vårda och underhålla föremålen samt bedriva museiverksamhet.

Stiftelsen bevakar att donationsvillkoren uppfylls och LSH ansvarar för att driva den löpande verksamheten vid Hallwylska museet. Verksamhetens resultat och dess kostnader redovisas således i myndighetens årsredovisning.

Ersättningar och andra förmåner

Ledande befattningshavare

Namn	Ersättn (tkr)
Magnus Hagberg	975

Andra råds- och styrelseuppdrag

Stockholms universitet – ledamot i Humanistiska fakultetsnämnden

Noter

RESULTATRÄKNING

(tkr)	2016	2015
Not 1 Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
Entréer och visningar	5 021	13 966
<i>varav bokade skolvisningar</i>	497	443
Föreläsningar och annan publik verksamhet	599	602
<i>varav för barn och unga</i>	494	514
Övriga intäkter enligt 4§ avgiftsförordningen*	3 906	3 103
Med full kostnadstäckning:		
Försäljning av varor	2 265	1 576
Uppdrag	469	272
Intäkter enl 15a kapitalförsörjningsförordningen:		
Sponsorintäkter	399	75
Barterintäkter	235	13
Summa	12 892	19 607
* I Övriga intäkter enligt 4§ ingår egna publikationer m m.		
Not 2 Intäkter av bidrag		
Icke statliga bidrag	3 773	4 693
Statliga bidrag	1 188	533
Bidrag från mellanstatliga organ	0	0
Summa	4 961	5 226
Not 3 Finansiella intäkter		
Ränteintäkter räntekonto i Riksgäldskontoret	0	0
Ränteintäkter lån i Riksgäldskontoret	12	0
Övriga finansiella intäkter	0	3
Summa	12	3
Not 4 Kostnader för personal		
Lönekostnader (exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	26 283	24 418
<i>varav lönekostnader ej anställd personal</i>	47	262
Övriga kostnader för personal	13 026	10 826
Summa	39 309	35 244
Not 5 Finansiella kostnader		
Räntekostnader avseende lån i Riksgäldskontoret	0	-6
Räntekostnader räntekonto i Riksgäldskontoret	18	0
Övriga finansiella kostnader	33	37
Summa	50	31
Not 6 Årets kapitalförändring		
Netto Resultatområde Butiker	65	-86
Netto Resultatområde Uppdrag	160	-99
Summa	225	-185

BALANSRÄKNING

(tkr)	2016-12-31	2015-12-31
Not 7 Immateriella anläggningstillgångar		
Ingående anskaffningsvärde	1 705	1 705
Årets anskaffningar	453	0
Årets avgående	0	0
Summa anskaffningsvärde	2 158	1 705
Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 497	-1 242
Årets avskrivningar	-167	-255
Årets avgående	0	0
Summa ackumulerade avskrivningar	-1 664	-1 497
Utgående bokfört värde	495	208
Not 8 Förbättringsutgifter på annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	1 486	1 195
Årets anskaffningar	663	291
Årets avgående	0	0
Summa anskaffningsvärde	2 149	1 486
Ingående ackumulerade avskrivningar	-173	-46
Årets avskrivningar	-154	-127
Årets avgående	0	0
Summa ackumulerade avskrivningar	-327	-173
Utgående bokfört värde	1 822	1 313
Not 9 Maskiner, inventarier, installationer m m		
Ingående anskaffningsvärde	14 383	14 265
Årets anskaffningar	1 989	234
Årets avgående	-161	-116
Summa anskaffningsvärde	16 211	14 383
Ingående ackumulerade avskrivningar	-11 399	-10 239
Årets avskrivningar	-1 180	-1 276
Årets avgående	161	116
Summa ackumulerade avskrivningar	-12 418	-11 399
Utgående bokfört värde	3 792	2 983
Not 10 Pågående nyanläggningar		
Ingående anskaffningsvärde	125	0
Årets anskaffning	477	125
Summa anskaffningsvärde	602	125
Not 11 Varulager		
Butiker, inköpta varor	633	610
Produktförmedling, egna publikationer m m	1 380	1 184
Summa	2 013	1 793
Not 12 Fordringar hos andra myndigheter		
Fordran ingående mervärdesskatt	855	686
Kundfordringar	296	65
Summa	1 152	751
Not 13 Övriga kortfristiga fordringar		
Övriga fordringar	153	213
Summa	153	213
<i>varav osäker fordran</i>	<i>103</i>	<i>103</i>

(tkr)		2016-12-31	2015-12-31		
Not 14	Förutbetalda kostnader				
	Förutbetalda hyreskostnader	2 937	2 906		
	Övriga förutbetalda kostnader	105	587		
	Summa	3 042	3 493		
Not 15	Övriga upplupna intäkter				
	Upplupen återbetalning hyra	0	0		
	Övriga upplupna intäkter	112	844		
	Summa	112	844		
Not 16	Avräkning med statsverket				
	<i>Anslag i räntebärande flöde</i>				
	Ingående balans	-461	320		
	Redovisat mot anslag	55 569	43 360		
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-55 783	-44 141		
	Skuld/fordran avseende anslag i räntebärande flöde	-675	-461		
	<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>				
	Ingående balans	141	310		
	Redovisat mot anslag enl. undantagsregeln	-57	-169		
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	83	141		
	Summa Avräkning med statsverket	-592	-320		
Not 17	Myndighetskapital				
		Donations-kapital	Bal.kap. avgiftsbelagd verksamhet	Kapital-förändring enligt RR	Summa
	Utgående balans 2015	587	-610	-185	-208
	Ingående balans 2016	587	-610	-185	-208
	Föregående års kapitalförändring	0	-185	185	0
	Årets kapitalförändring	0	0	225	225
	Summa årets förändring	0	-185	410	225
	Utgående balans 2016	587	-795	225	17
Not 18	Lån i Riksgäldskontoret				
	<i>Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar</i>				
	Ingående balans		2 163		2 825
	Under året nyupptagna lån		2 457		101
	Årets amorteringar		-762		-763
	Utgående balans		3 858		2 163
	<i>Beviljad låneram</i>		4 500		3 500
Not 19	Skulder till andra myndigheter				
	Sociala avgifter		699		636
	Övriga skulder till andra myndigheter		757		631
	Summa		1 456		1 267

(tkr)	2016-12-31	2015-12-31
Not 20 Övriga kortfristiga skulder		
Personalens källskatt och prel. skatt arvoden	585	533
Övriga kortfristiga skulder	0	0
Summa	585	533
Not 21 Upplupna kostnader		
Upplupna semesterlöner		
och löner inkl. sociala avgifter	2 365	2 184
Övriga upplupna kostnader	443	681
Summa	2 808	2 865
Not 22 Oförbrukade bidrag		
Bidrag från annan statlig myndighet, >3 mån–1 år	869	509
Bidrag från icke-statliga givare	5 492	4 227
Summa	6 360	4 736

ANSLAGSREDOVISNING

2016

2015

Not 23 Uo 17 8:1 ap.5 Centrala museer; myndigheter

Tilldelat belopp enligt regleringsbrev

55 783

44 141

Enligt regleringsbrev för 2016 disponerar myndigheten en anslagskredit på 1 673 tkr.

SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER

(belopp i tkr om ej annat anges)

	2016	2015	2014	2013	2012
Låneram					
Beviljad låneram	4 500	3 500	3 500	3 500	3 500
Utnyttjad låneram	3 858	2 163	2 825	2 160	2 063
<i>Kvar av låneramen</i>	<i>642</i>	<i>1 337</i>	<i>675</i>	<i>1 340</i>	<i>1 437</i>
Kontokrediter hos RGK					
Räntekontokredit	4 530	4 530	4 530	4 530	4 530
Max utnyttjad under året	-953	-1 991	-2 279	-999	-1 053
Räntor avseende räntekonto i RGK					
Ränteintäkter	0	0	3	18	34
Räntekostnader	18	4	2	0	1
Avgiftsintäkter					
Avgiftsintäkter som disponeras					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	9 940	20 550	18 890	17 100	17 100
Totala avgiftsintäkter, disponeras	12 892	19 607	17 940	17 856	17 291
Anslagskredit					
Beviljad anslagskredit	1 673	1 324	1 319	1 262	1 253
Utnyttjad anslagskredit	0	0	-320	-600	0
Anslag m m					
Anslagssparande	675	461	0	0	100
Årsarbetskrafter och anställda m m					
Antalet årsarbetskrafter (st)*	64	54	51	50	50
Medelantalet anställda (st)*	77	63	60	55	56
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 119	1 232	1 282	1 315	1 280
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	225	-185	-293	-65	-107
Balanserad kapitalförändring	-795	-610	-318	-252	-145

* Uppgifterna om antalet årsarbetskrafter respektive medeltalet anställda inkluderar fr o m 2016 även timavlönade medarbetare. Beräknat på motsvarande sätt som tidigare år uppgår antalet till 59 resp 72.

Årsredovisning 2016

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Härmed beslutar jag om årsredovisning 2016 för Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet.

Stockholm den 21 februari 2017

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, cursive letters that appear to read 'M. Hagberg'.

Magnus Hagberg
ÖVERINTENDENT

LIVRUSTKAMMAREN SKOKLOSTERS SLOTT HALLWYLSKA MUSEET

Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet
Slottsbacken 3, 111 30 Stockholm | tel 08-02 30 00 | registrator@lsh.se, www.lsh.se